

Comentaria de abusione lin-

gue latine apud germanos: et de proprietate eiusdem: Et Thesaurularius optimarum dictionum.

Ad Lectores Henricus Bebelius

Plangeret romano quisquis sermone diserte,

Optas: et caste verba latina loqui

Huc precor accedas: non sim tibi sordidus auctor

Inuenies: que te nanq; iuuare queant.

Ad prestantissimū et viriosq; iuris peritissimū doctorem Gregorium Lamparter ducis wittenbergensis Lancellariū dignissimū.

Epistola Henrici Bebelij instingensis
Sueni poete Laureati.

Querētū mihi atq; sepi⁹ cogitātū: vir pstantissimū: cui nā potissimū meos de abusione lingue latine cōmentarios dedica rem: tu mihi quoq; me verterā occurrebas: is cū es habuisti qd pter mirificas casū dēq; imortales p̄tutes tuas: ea etiā splendescas politioꝝ studioꝝ excellētia: et tā sis emerit⁹ oīs litterarie et peditōis miles: vt si sibi tui nomis auctoritate has n̄ras lucubratiōes emisero: tutissimū patrociniū mihi videar adeptus: aduersus triviales et barbasculos grāmattistas: q̄ rugata fronte dimisso sup̄cilio: solutis labiis: obtorta lingua: et s̄ridete salina: Verbisq; trutinatis: auctoritate sibi doctoꝝ et iudiciū vendicāt. Ut verbis vtar Hieronymi: vt ap̄d eos q̄ audlūt doctis et s̄tūmēt: aut certe ex h̄rum musculo turpia sectent̄ lucra: qui tū sūt plerūq; ea ingenij tarditate: vt temere pleraq; oīa eructent: nec vllū illis cōmertū sit vel fuerit cū his scriptorib⁹: q̄ latine lingue proprietatez remotioꝝ vocū significatiōes indagarūt: solū igit̄ illō hoīm gen⁹ timeo: q̄ paulū aliqd̄ vltra primas litteras p̄gressi: falsam sibi sciē p̄suasiōne imbuerūt: nā et cedere p̄cipiēdi p̄tis indignant̄: et oīm s̄ ludis obstrēp̄ta: quozū cognitiōe sūt alienissimū: fodientes oīa ea q̄ neq; in scholis eozū trivialib⁹ p̄culata. Nec in schedulis Alexandri et similitū p̄tūta sūt: Et tra hos te patronū re defensorē: et q; p̄pugnatorē ap̄

pello: q̄b? obsecro respōdeas: vt figāt ipi stil? : triahyt dicit Joba
pūgan: studeāt paululū: erpianē semet pos: z ex labore p̄rio
 discāt: ignoscere laborātib? . Ego em̄ cū videre liceat passim et
 in varijs europē: romanisq; impij nationib? . Bonaz artū stu
 diolos maxie in id niti conariq; vt latine: veniūte: significā
 ter: sermones suos efferāt in mediū: soli germaniz nos p̄sertim
 Sueni: p̄uicatia quadā lenocinā verboz: vereq; latinicitatis
 obseruatiōe minime curant? . Subueniēdā duci: cū sit vlt̄maz
 rimū pietatis op̄errātib? viā demonstrare nobilissimis quozū
 dam in germania ingentis: q̄ cū sint alioq̄n eruditi plane: et
 multis in reb? excellētes: p̄ceptoz t̄n suoz inscitia: adeo barba
 ri: gothici: z vandali: in suis z scriptis et sermonib? audiunt:
 z adeo iniuriosi in linguā latinā: vt me hercules: vix Licero vel
 aliqs suoz equaliū in vitā reuocat? latinā d̄iudicaret. Accel
dāt igit̄ huc oēs bonaz artū studiosi: p̄sertim germani: quib?
 potissimū scripsim? : z legāt relegātq; has lucubratiōes nostras.
 Inueniēt em̄ docti pariter z indocti: pueri z p̄uēctoris etatis
 hoies: p̄luma lectu dignissimā: q̄b? se iuuare p̄ntiā in p̄sodia:
 nūc in orthographia: q̄q; in syntaxi: hoc est p̄structiōe: z plerūq;
 q; in etymologia: vbi vulgo z ab indoctis peccat: quā puinciaz
 ap̄d germanos: qd̄ ego scia: nemo ante me tentauit: p̄sua deo t̄n
 solū: nec scribere volo inuis legē. Inuit? em̄ me nemo legat:
 vel seq̄t. vta? q̄sq; si vult sua latinitate: vel barbarie poti? . Le
gāt me studiosi: q̄b? cure est b̄n loq; z latine: nolentē nō cōpel
 lo: volentē s̄simo cū studio ducere cupio: qd̄ vt cū dignitate p̄
 stare possim nihil nō liboz q̄s p̄sertim habere potui reuolue
 re: Intraospicere: z olfacere: nō sine magno labore meo conat?
 sum: qd̄ si me cūgerit interdū errare: yti nō dubito (cum nemo
 vn? iuxta Varronē lib. ij. de re rustica. oia scire possit: z Rufi
nus scribat: operi arduo z magno somnū nō esse abnuendū. et
 q̄nq; bon? dormiter Homē nō egrē latuit: sū: nec reformido
 coargui: adeo vt gr̄as q̄s habitur? sum qui me veriora certiora
 q; docuerit. Tā lōge em̄ ab hac ecclesiā (vt z Augustin p̄fite
 tur) absūm: vt si nullum verbum: qd̄ reuocare vellē. protulerō:
 sim fatuo q̄s sapienti similioz: sed proinde fateor me ex eorum
 numero esse conari qui proficiendo scribunt. Et scribendo p̄

Epistolas Henrici

ficiunt. Pax itaq; exultimo equū iudicēmo ipudentēz ingra-
tissimū; q̄ tot barbarismis z tot milib' errorū a me p̄fectū; z cra-
dicatis. Uno aliq; pluribusue aut p̄teritis; aut ignoratis; aut
male indicatis cōpensatiōe agi nolitis; vt ineptū; indoctū; et
male meritū de lingua latina; cōmercio s̄raz interdicit; quis
mibi nō iure dcederet clamare cum Hieronymo. **Q** labores
hoim semp incertū mortaliū studia p̄trarios interdū fines ha-
bētia; vnde putabā bene mereri de germanis nr̄is; z nr̄oz ad-
discendū animos d̄citari; inde inculpā vocor; z nauseant. sto-
macho cibos ingerorant q̄d in hoie intū s̄ssi innocētia crimi-
nosa est; h̄tū vni impūnis p̄solat̄ me; q; studiosis hoibus se-
cerum rē gratissimā; z de litteraria rep. apud germanos male
merit' nunq; debēā cēseri a quoquā; veniat modo equi' rerū
estimatoz; nō assis faciēs detractores pessimos; z indoctos li-
teratores; nā vt loquar cū Seneca; nunq; volui placere popu-
lo; nā q̄ ego scio ppls nō p̄bat; q̄ p̄bat ppls ego nescio; q̄s em
pplō placere pōt; cui placet p̄tus; z ea q̄ sūt supra poplū; Tibi
iḡt nō populari; s; doctissimo; sed studiosoz studiosissimo; s;
ingenioso; fauetissimo; amplissimeq; dignitatis viro dicau-
mus hos imaturos foet'; ea p̄ditidē; vt q̄ emēdari opus sit
tua humanitate velis recognoscere; in meliore lectionē redi-
gere; q̄ b̄ndicta sūt; nō recuses ap̄d semidoctā grāmatistaz; co-
hortē defendere; tui vatis dexteritatem ab ab omī indoctoz
iniuria asserere. Vale z me cōmēdatum semp habe. ex. **T**hibin-
ga. **II. LLLL.**

Ad eundē Aschlepiadēū Larmen;

Inter iuridicos gloria Gregori
Non spernenda viros Suecia quos fouet
Nec non eloquij tersiloqui pater
Tractās ardua factaq; principum
Queso si timide nostra minutula
Temusella ad h̄t plena ruboribus
Pergens ad faciem tam nitidi viri
Agresti similis que sit arundini
Illam suscipias fronte serenula
Si non eximio displiceat tibi

Dom
Non illis
Larmen
Quoq;
Dionysius
Cicero
Larmen
Sed non
Dico
Quoq;
Ecclesius
Velle

III
III

Ex

Serius
Sergius
Dionysius
Dulcimus
Simeon
Aron
Propheta
Dedimus
Honius
Felix
Hic
Dionysius
Lepo
Agricus
Lernianus

Ex

Non assis faciamꝝ ole linidos
 Larratusꝝ tuos: qui quod amabile
 Quicquid conspicuum moribus ꝛ tuis
 Diuersum est: trunio rumigero furens
 Explodes veluti cuncta valentia
 Liuonis stimuloꝝ ducis in infimum
 Sed non barbaricis sed tibi gregori
 Docto atꝝ egregioꝝ scribere mens mihi
 Quapropter famuli iam ꝓꝓꝓꝝ aspice
 Erosus iuuenes: que tibi dedicans
 Vellem mente hylari suscipres vale:

1205

AUCTORES QUIBUS USI
 SUAVIS FA HOC OPERE.

<p>Ex Grammaticis.</p> <p>Seruius Sergius Donatus Priscianus Aulus Bellius Acron Porphirio Pedianus Nonius Marcellus Festus Pompeius Mar. Varro Diomedes Laper Agretius Terentianus</p>	<p>Charisius Julius Pollux Joānes Crastonus</p> <hr/> <p>Ex Poētis</p> <p>Virgilius Ouidius Horatius Lucanus Silius Italicus Claudianus Lucretius Statius Calphurnius Seneca tragicus Plautus Terentius Persius Marcus manilius</p>	<p>Inuenialis Serenus Samonicus Ausonius Tibullus Propertius Catullus Marcialis Rufus Festus Germanicus cesar Marcianus capella Petronius arbiter</p> <hr/> <p>Ex Christianis poetis</p> <p>Sedulius Prudentius Iuuenius Sidonius apollinaris</p>
<p>Ex grecis</p>		<p>B</p>

Romina

Fortunatus eps Arator. Alcimus Avitus	rum rusticaꝝ	Vegetius Jul' frontinus
Ex oratoribus	Q. Lato Jun. columella Palladius Q. Varro	Ex Juriscōsultis
Licero Quintilian' Foru- nacionus Plinius nouoco- mensis	Ex Philosophis	Ulpianus Paulus Modestinus Caus Marcianus Pomponius Et quidā aliꝝ
Ex Historicis	Seneca Boetius Apuleius Albertus Magn'	Ex neoteric' & est recentiorib'
Titus Livius Quintus Curt' Lel'ar Drosius Valer' maximus Florus Flau' Uopiscus Amian' marcellin' Salustius Suetonius Justinus Cornelius tacitus	Ex Ecclesiasticis scriptoribus.	Laurent' valla Lortellus Dionysius nestor Junian' maius Nicolaus peroms Christofer' landin' Beroaldus Georgius merula Domica' calderin' Sulpiti' verulan' Frācis' phileph' Leonard' arretin' Georgius valla Daminellus Frācis' petrarca Jouian' pontanus Rapha'el regius Doggius Angel' pollicianus Baptista mātan'
Ex Medicis	Ex Ambiguis auctoribus	
Corneli' celsus Serenus Samo- nicus: is q' Ma- cer inscribitur de fruib' herbaruz. scribes. s; nō est.	Plinius Solinus Macrobius Julius firmicus astrologus	
Ex scriptorib' re	De re militari	

Simon' Gredic
Francis' ...
Simon' ...
Dionysius ...
Simon' ...
Dionysius ...

Auctores ...

De ob

De ob
Quibus ca
fines ...
dorum ...
runt ...
in ...
Latria ...
tam ...
per ...
reperit ...
les igitur ...
eorum ...
bulario ...
ribus ...
catione

Latria
barim

A
quomā dā

Antonius fabellus
 Joannes crastonus
 Antonius panormitanus
 Paulus pompilius
 Hermolaus barbarus
 Martinus phileticus
 Hubertinus crescentinus

errores accusati
 Ab auctore
 Isidorus
 Hugutio
 Catholicorumque ne-
 stor insequitur taxat
 do: eorumque plures
 errores annuerat

Brachilogus
 Henricus de colonia
 Diametractus
 Joannes de garladria
 Alexander gallus
 Drecista
 Petrus helig

Auctores taxati et Papias.

Finis

De abusione lingue Latine

De quibus catholicorum et aliorum taxatis dicit Nestor: Dionysius non satis admirari queo, quod cum latinarum litterarum medicum hanc diuina scientiam grecarum prope nullam habuerint, vocabulis grecis, non latinis, modo non inepte dicam aut inrudite. Sed a vero profus, vero similiterque abhorrentes: interpretationes, etymologias, compositiones, derivationes. Contra approbatissimorum tam grecorum quam latinorum auctoritates, innectere ausi sunt, quos ego tamen excusandos puo, cum vigerint eo tempore quo lingua latina corrupta erat per gothorum et vandalorum influxionem; ut nemo fere tunc reperiretur, qui emuncte et sincere latinitatis curam haberet: tales igitur de industria sensisse eo tempore cum plebeia indoctorum omnium cohorte possunt existimari: non credas vocabulario ex quo et vocabulo rerum, nam in mille et multo pluribus locis aberrantes a vera terminorum acceptione et significatione.

Contra eos qui volunt abusiones et barbarissimos consuetudine defendere.

Antequam ad materiam nobis propositam ingrediar, imprimis quorundam blaxteratorum insanas obiectiones refutandas censeo.

B ij

De abusione linuge

qui has nostras cōmentatiōes pro vtilitā publica susceptas/
molestissime sunt laturū; quā ab eoz ignorantia multū dūtant;
dicturū; quid tu tantā pre te fers iactantia z scientiaz ostenta-
tionē; vt in alioz hoīm vitia z reprehensiones descēdas; cū tu
ipse in minimis forsan interdū plābaris. **Quib⁹** ego respon-
deo: me hūc suscepisse laborē (mater christi sit mihi testis) p cō-
muni studiosoz vtilitate. Et si vt dicitis) sepius errare me con-
tigat; cū nemo tā prudēs tā circūspectus possit esse, qui non ali-
quādo labat (vt testat Lactantius, christian⁹ Cicero) tamē emē
dari patior; Scio em̄ ita speratam esse omniū naturā hoīm;
aliena vt melius videant z iudicent, quā sua.

Cōm dialecticos. phos z

A B

Nostri autem dialectici mox dicent, sufficit nobis mentis cō-
ceptum exprimere, sufficit q̄ intelligimur nolumus fieri vel
poetē; vel oratores. Sed philosophi; vel theologi; has res mi-
nitulas parvipendentes; At si me audire vis; si esse z haberi
cupis latinus, in singulis intuentum est; vt dicit fabi⁹ de elo-
cutione lib. octauo; vt sint latina que dixeris, perspicua, ornata;
Et ad id quod efficere volumus accommodata; Si aliter loque-
ris; gothic⁹ iam es, non latinus. At vero, que est tua tanta par-
uicatia, et mentis obduratio; vt cum poteris latine z romane
loqui, malis gothice et barbare; tam enim facile itur recto ite-
nere penio et erroneo, nisi forte, quod et conceditur, velis bar-
bare non latine philosophari. **Q**ui autem theologis; philoso-
phis, et quibuscumq; alijs, eloquentia et tersus sermo non solum
ornamento sit, z decori non mediocri; sed pene necessarius. Au-
diamus Senecam, christianissimum philosophum, ad Pau-
lum apostolum dicentem. Velim itaq; cum res eximias profe-
ras; vt earum maiestati cultus sermonis non desit; idē ad Lu-
cillum; non me hercule ieiuna esse volo z arida, que de rebus
tam magnis dicentur; neq; enim philosophia ingenio renun-
ciat; Et Quintilianus lib. ij. Institutionum; quin ipsa vite p-
cepta, etiam si natura sint honesta; plus tamen adformandas
mentes valent, quoties pulchritudinem rerum, claritas oratio-
nis illuminat;

Utriusq; ob
tescimus. Con
vt dicit fabi
castracens
risquam p
cōm hanc u
epos nos re
dicendo rep
rino se mult
Pam vt r
Lora sepe
mus. Ergo
dipom h
iam reat
militudo non
fines. ff. de
ret rram rem
lia rris. lib.
poetica. M
alind quam
dum sepe de
aridos admo
b predicam
et docmē pot
cōstitam bab

Una etiam
Boetii mifer
inueniend
re dicitur
sone etiam
aparec nō
aliquid d
vchilam
fuit modic
cur r r r r

Ad id qd dicitur,
Arte discamus: vti
vō teneamus.

Uterius obiectat aduersarius, Artem discamus: sed vsum
teneamus; Constituendo enim certissima loquēdi, magistra est:
vt dicit Fabius & Horatius: Multa renascentur que iam ce-
ciderē, cadentq; Que nunc sunt in honore, vocabula, si volet
vstus, quem penes arbitrium est: & vis & norma loquēdi; sed in
cōmuni dicunt indocti: Sic loquimur, quid ergo cum tuis in
epiis nos redarguis? Respondet tibi Quintilianus: Con-
suetudo reprehensione carere debet: nam in loquendo, nō si qd
vitiose multis in sederit, pro regula sermonis accipiendū erit.
Nam vt transeam, quemadmodū vulgo imperiti loquuntur:
Tota sepe theatra, & omnē circi turbam exclamasse barbare sci-
mus. Ergo consuetudinem sermonis, vocabo consensum eru-
ditorum: sicut viuendi consensum bonorum: hęc Fabius: hoc
idem dicit sanctus Hieronymus ad Ruffinum: Errantium
multitudo non parit errori patrocinium; Et Paulus iurecon-
sultus, ff. de regulis iuris, Quod initio vitiosum est, non po-
test trahi temporis conualecere, hoc idem repetitum de regu-
lis iuris lib. vi. capi. Non firmatur. Vt etiam est et super
poetica Horatii tradit Porphyrio Iululentus interpret, nihil
aliud quam regula sermonis latini. Dicunt, autem multifau-
dini sepe doctos ita loqui, presertim in pago nostro est vn' sa-
cerdos admodum bonarum artium peritus; vt passim de il-
lo predicant: et tamē ita vt nos loquitur; Dico tibi in hoc nō
est doctus; potest in alijs habere periciam in hoc nullam au-
ctoritatem habet.

Una etiam voce soletis omnes opponere dictum (nescio qd)
Boetij: miserrimi est ingenij tantum inuentis vti & nunquam
inueniendis; Et Aristotelis dictum, fingere necesse est. Finge-
re dico tibi; vt testatur Fabius magis cōcessum est grecis qui
sonis etiam quibusdam: & affectibus nō dubitarunt nomina
aptare; nostri autem in iungendo: aut in deriuando, Paulum
aliquid ausi, vix in hoc satis recipiunt; Et idem dicit: noua
vocabula, non sine quodam periculo, fingimus, nam si recepta
sunt, modicam laudem afferunt: repudiata etiam, in iocos ex-
cunt; vsitatis ideo tutius vtimur, hęc illę. Hoc idem vult Au-

Vocabula fingē nō des.

Præmium

Ius gellius lib. x. capi. vii. Et Quintilianus in. viii. Fictio no-
minis, grecis inter maximas habita virtutes: nobis vix pmit-
titur: denique tanquam consumpta sint omnia, nihil generare aude-
mus ipsam cum multa quotidie ab antiquis ficta moriantur.
Et Cicero de perfecto oratore ad brutum: Ergo ille tenuis ora-
tor, modo sit elegans, nec in faciendis verbis erit andax: et trans-
ferendis: verecundus et parcius: et in præcis reliquisq; ornamen-
tis: et verborum et sententiarum, remissior. Si autem velis fins-
gere grecæ mutuabis: Audi Horatium: et noua fictaq; nuper
habebunt verba fidem: si a greco fonte cadunt. Graphice de
his rebus disserit Consultus fortunacianus lib. iii. artis rhe-
toricæ, in hæc verba, Tertius modus qui est: vt nouemus ver-
ba: que tamen parcius debemus attingere: nam et egre nouus
verbum facere possis, leue ac decorum: et fere asperrantur ho-
mines que non recognoscant: vir perfectissimus dixit, verbis
vtendum esse vt nummis publica moneta signatis. Idem verba
quibus modis nouantur: primo grecæ, transferimus: vt noua.
Et his latina constringamus: de hinc per congeminationem, vt
Cicero feras solinagas dixit: et per derivationem, nouare pos-
sumus: vt ab autumnino, Lato ait, autuminitatem, et a perpetien-
do Cicero perpessionem.

Ultimo dixeris, nolo esse tam singularis: vt noti loquuntur:
derideor a vulgo, tam curiose loquens: promptum est (inquam)
non a doctis: sed ab imperitis et indoctis derideris: quibus si
placere vis, desperandum est de tuis studijs.

Orthog

Orthog
Orthog

verbi no
loci fun
grecæ
reputat
in his
tunc d
e germano
d nec
antea
m. ab
fu. h
Lan
flum
mes
stiz
spirato
Leonard
ephus
leonard
re. Quo
eos quod
præno
tina
et
quidam
la. De

Orthographia Bebelij XLIII

De Orthographia quondam dictionum malea vulgo scribi solitarum: Et quam necessaria sit Orthographia grammatice etc.

RTHOGRAPHIA. Hoc est recta scriptura. Germanica iunctura, quam non solum decora, sed etiam necessaria sit: prout donatus tuus. Etiam ex Quintiliano in primo discas: quod ita dicit: Quis si nescit, alios barbarissimos scribendo fieri: alios loquendos: quod male scribit: male etiam dici: necesse est: et Augustinus: Barbarissimus? quod aliud est: nisi

Barbarissimus.

verbum non eisdem litteris: vel sono enunciatum ab eis qui latine aut nos locuti sunt: enunciaris solet: ex quibus verbis etiam aptissime habes: eque in scribendo: ac dicendo et orationibus barbarissimos fieri. Quare posui quasdam vulgatas dictiones, et earum rectam scripturam: ut cum in his scribendis prius errauerimus: Jam simul cautiore ne tories barbarissimos admittam: si minus omnibus docti ludibrio et germano nomini de honestate futuro: Passim igitur sine oratione cogessit: bucyr queque nobis se obtulit: dictiones perperam antea scriptas: quod cum notissimum sint significatio. Et ego tamen modo rectam scripturam in his desiderem, noluit: quaque seorsum et suo loco ponere. Scribe igitur Zentaculum per i non gentaculum. Zento. morgen essen: Zimber non hymberr vel humber. Chysoz stomus non crisostomus: vel crylostomus. Perennis non perbenis: quia a per et annus derivat. Presbyter non pspiter: vel presbiter: sed per y. Scheda schedula. non cedula. Pascha cum ch aspirato non pascha. Sabbatum duplici b scribitur: non sabatum. Leonardus non lenhardus. Et secundam producit: Unde Philadelphus in Saty. Ingenia hec eadem parte faciunt: nostra. Ipse leonardus seculi ducis et panormi: ego tamen mallem corripere. Protonotarius: protomartyr: protoplastus: Et omnia a protos quod est primum: et illis non aspirato scribunt: ut protomartyr non pthomartyr. Hic etiam nota scribendum esse martyr in ultima syllaba per y grecum non martir: Et martyr grece latine dicitur testis. protos aut primum producit: quod per omega scribitur quod quidam nostri non bene observarunt. Loth scribitur non lot. Prolepsis non prolempsis: Proemium non probemium.

Orthographia Henrici

Exscribere nō exscribere qz post x nunāspotest sequi s. Sylle
plis nō silēplis: Synecdoche nō sinodoche: Schisma nō scis
ma: nō em̄ a scindo venit: vt indocti grāmatici dicūt: sed grecū
est: Schema nō scema. Sinalepba nō finalimpha: Simbe
refis nō sineresis. Ite diberchis scribendū est. Sphera cū ph
et e diphthongo. non spera.

Alium vulgo knobloch. non alcum: vel alium.

Diphthong nō diptōgus. Pellego libēt? dicerē quā plego:
Sic em̄ dicim? Intelligo nō iterlego. Sic pari pellego: Et i
disputationē reuoco. nō decido rē. Dionysi? nō dionisi? gre
co em̄ y ante s scribit. Hicronym? silt y greco in penultima scri
bitur: z H in principio. Euangelium nō euangelium)

Trochus non trocus.

Barabbas nō barrabas sedulius: tunc coluere bahal tūc de
gere barabbam: quia ex bar z abba componitur.

Pheboromia nō flebothomia. z prima breuis est. Antoni? cū
t erili scribi debet: z o lōga: qz omega: vt nup in greco codice vi
di. Inuenalis decima Satyr. Antoni gladios potuit ptem
neresi sic. Et Auloni? Antoni? ab hinc regimē capir: ille voca
tur: Philelph? in saty. Eūca? Ingenio luscausqz antoni? z tu rē.

Hebdomas adis: vel hebdomada indifferēter dicimus: non
epdomada. Scyph? nō sciph? scribit. Hydria nō idria. Lay
ton? y l' teutones sine aspiratiōe. nō tbeutones: y l' teuthōes rē.

Habilis nō abulis: habitare tamē quo nostri vtunt nō dum
legi at bene aptare. Rhenus non renus.

Hulcus non vlcus.

Hypocrisis cum y greco z simplici p. non hippocrisis: quia pri
ma breuis est.

Pecunia simplici c scribit: quia prima breuis est. vt in Horat
io: z genus z formā regina pecunia donat.

Cantharus non cantarus: et est grecum vocabalium:

Paralyticus cum y greco post l.

Saccus sacculus duplici cc.

Heteroclyta non etroclyta.

Rhetor non rethor.

Charta non cartā: Alexander simplici l scribitur.

Hallucinoꝝ nō allucinoꝝ: Uliſſes duplici ſi. nō vlixes vt Pbil
 elphus in epla quadā oſtēdit:

Chirographus. non cyrographus. bandgeſchriſt

Georgius. non Georius. Lyrianus. non ciprianus.

Ullulare z ecullulare ſimplici ſcribunt. nō vllulare: Quidius
 primo metba. ecullulat frustraq; loqui conat̄ abipſo.

Troia inſoluta oꝛone biſſyllaba eſt: Et etiā i carminē: vt Hor
rat: dicit mihi muſa virū. capte poſt troia niſi figuratiue p
 diereſim vna ſyllaba in duas diuidat̄: vt Virgili: Arma viz
tabuleq; z troia gaza per vndas.

Proxena p. r. nō proſeneta: vt indocti ſcribūt: eſt em̄ crezum
 verbū apud iurisperitos: ſic em̄ ſcribit̄: προξενητος Et eſt cō-
 poſitor: vel mediator embiliū z vedibiliū rez: in genere peilia
 tor: ad aliqd̄ faciendūz deriuat̄ a προξενος qd̄ eſt hoſpicio et
 coapto. Parapherna. nō paraphrena: vt indocti ſcribūt. z di-
 cunt a iurecoſultis: quecūq; p̄ter dotē foeminis ſpōſis dant̄ a
παρρη. i. p̄ter z. φερναι. i. dos.

i. m. c. l. e. l. e. r.

De nouibus quorundā Auiū in quib⁹ nos germani erram⁹
 z de laude alberti Magni.

Auiū quādam noua.

Legim⁹ nup̄ vigeſimū terciū de animalib⁹ librū Alberti ma-
 gni: Alberti in quā illi⁹ Sueuū q̄ ex incredibili mltarz artium
eruditiōe cognomēto magn⁹ appellat̄: apd̄ grecos polyphes
mus: hoc eſt magne fame. Sim recte philophātū p̄iceps:
 q̄ ſt̄ docis pfuaſum eſſin phyſicis. z latētib⁹ rerū cauſis. Ari
ſtorilē illū ppateticū z tot⁹ antiq̄tatis phoſad vnū ſupauit. z
 a tergo reliq̄t longiſſime: q̄s em̄ illo ex omni hoūm mēoria: aut
 in dialecticis acutior. v̄l in philophia locupletior: aut in ſacr̄
lris ſublimior: z vt vno vbo plura cōprehēdā in omni litteras
tura doctior: De q̄ tale eſt n̄m̄ epigrāma.

Alb-
tus
ma-
gna

Laus alberti magni per Bebelium

Edite philophi quos grecia iactat alumnos.

Extulit z ſi quos itala terra ſuos

Quos longe Albertus viat merito polyphemus

Gloria Sueuorum teutoniciq; ſoli

Par decus ingenij: nec phas ſperare nepotes

Hic nouit quicquid philophia docet

1305

13

Orithographia Heinrici

Ibis.
Ciconia.

In illo ipso igitur libro de animalibus offendi quedam de nominibus animalium in quibus nos erramus: primo nomen dicitur, *Ibis* et *Ciconia* idem sunt, quod non est verum. Audiamus Albertum Ibis ibidem, est avis que in egypto iuxta Nilum est: est autem avis magna in multis ciconie naturam imitans: sed non est ciconia. hoc idem confirmat Plinius in decimo naturalis historie capitulo viii, dicens: visam in alpe ab se peculiarem egypti ibidem. *O. Egnatus* calvinus prefectus eorum perdidit.

Phasianus

Phasianus teste alberto, est gallus syluester: quod Plinius videtur confirmare, in libro quo supra: rufus phasianus in colchis generis nas ex pluma aures submittitur: phasianus tamen, ut ego recedo, et gallus quem nos gallium aurium vocamus, non sunt idem et una avis.

Accipiter

Accipiter, habbitur teste alberto, etiam *astur* vocatur, et etiam *accipenser*.

Coturnix

Coturnix, vulgo, ein wachtel, est avis, teste alberto, quam vulgo indocti, *quistulam*, vocant: quam greci, *ortygem*, appellat. dicitur etiam *ortygetra*.

Erodis

Fulica, est species aquaticae avis, que mergus, vel niger anas minor vocatur.

Alauda
Bonosa
Graculus

Erodis, teste alberto, est nobilissima aquila: quasi heros animalium, vel potius grecum est nomen: est autem gradis valde et tota nigra. *Serius* autem in undecima dicit, *diomedea* aves, greci, *erodios* vocant.

Turdella
Graculus
monedula

Alauda vulgo ein lorch, est vocabulum gallicum. Sed latine dicitur *galerita*: hec Plinius libro naturalis historie, xi.

Bonosa: teste alberto, *haselhon*

Barrul, *beber*, teste alberto, non *graculus*, ut indocti putant: attamen nova sunt nomina *graculus* *Bonosa* *turdella*, nam nec apud *Aristotelam*, nec *Plinium*: nec alium ex veteribus legi hec nomina.

Turdella, ut dicit albertus, vulgo *trostel*, non *tordele*.

Graculus, vulgo *duok*: non *beber*, ut indocti volunt. Alio nomine *monedula*, dicitur: est teste alberto, avis nigra corvini generis magno rostro albo, ubi coniungitur capiti.

Fringilla

Fringilla, vel ut alii dicunt, *frigilla*, avis dicta, quae tpe frigoris cantet et vigeat, alii aliter dicunt.

Acantays

Acantays, vulgo *distel vogel*, ut dicitur, non a cantibus vel

accalantis: vt in docti dicunt. Virgilius: resonant acanthys da
dumi latine carduelis dicitur.

Notacilla, auis est apud nos nota, wassersteltz; q; semp mo
ueat caudam vulgo codatremula, dicitur; veteres em codam
caudam dixerunt.

Notacilla

Noctua, bubo, z vlule, simplici l diuerse aues snt, vt apte ostē
dit Plin⁹ in. x. dices vncos vngues z nocturne aues habent,
vt noctue bubo z vlule.

Noctua z

Aspida, Eis vogel; teste Alberto.

Aspida

Bistarda, teste alberto, qd neci antiquū nom, frē, significat.
apud nos trappinō pygardus, vt in docti dicit: Pygard⁹, enis
eit de genere capreaz, teste Plinio. Et aliqū gen⁹ aquile est; vt
Suidas ait; Tu aut vere z recta litteratura lege pygar⁹; non
pygardus; vt greca intuenti videre licet.

Bistarda

Ad lectores Henricus Bebelius.

Non irascere mihi (que) solector, si quedam vocabula taxave
ro, que apud te sunt in frequenti vtu. Ego enim non nifus
proprio iudicio, sed studio z diligentia conquisiui ex diuersis
auctoribus; quicquid reperire potui; ad latinitatem apud ger
manos locupletiozem reddendam; collegis ad vnum opuscu
sculum; vt paruo labore lector; saltem aliqua vocabula; inuenis
et quibus prius vel abusus est; vel quorum ignorauit penitio
rem significationem; nec egreferas; si quando barbaros vel in
doctos nominabo eos; qui aliter ac ego precipio vtuntur ver
bis vel orationibus; indoctos enim credo; elegantioris sermo
nis; q̄uis in alijs sint doctissimi; Nec dialecticos philosophos
et theologos zc. Obstringo ad tantam purioris sermonis et
castioris obseruantiam; vtputa eos; qui non in verbis sed reb⁹
laborant; q̄uis tersus sermo ijs esset maximo ornamento z de
cori; vt antea dixi; sed eos qui epistolas et orationes conficiūt,
et qui latini et esse et haberi volunt; hoc tamen vnum dico, om
nibus litteratis; Syntaxin, hoc est constructionem et cōgruis
tatem; vt vulgo dicitur; prosodiam et orthographiam necessariā
esse; imprimis; dialectici autem, et ij de quibus prius dixi, que
dam habent vocabula parum latina; quibus vti non prohibes
tur; que oratori essent turpia et dedecori, Jurisconsulti autem

Etymologia

philippus de barbaris
Justiniano

quinquaginta digestorum libros habet, cultissimo sermone scripta
prosa quibus marce et per ceteris omnibus lingue latine nitore exi-
genti solus barbarus ille (ut dicit Sacrianus) Justinianus
suis vandalicis legibus cultam latinam non supplantasset: de qua
philippus ita refert: Quod vixit superest quod mortalibus vixit est,
Justinie reliquit, te iustitiane submisit. Nam ardenti plebs
pblegetote iacente: Postquam tanta italica millena volumina legum
principem te clades, te principem pestis ademit; Lumina tua vetere mo-
liris nota fame. Infereret vulgi titulos demeritis inare. Lex
intra tuo perierit indyta fastu, ille inquam barbarus iustitiane; dixit
ille, ut sue barbarici testimonium relinqueret. Sanxit in suo codi-
cis decimo libro, poetas nulla inunitatis prerogativa iuvare: quos
optimos meritos dehumano genere: et primarios phie magros,
primosque theologos: et divum Augustinum, et totius antiquitatis
sensus profiteri; et si quidam philippus imperator, cui esse dicitur lex
poetas odio persecutus est: tuque tamen pro deitate erat, o Justiniane
equitatis, iniquam (ut notissimum est) legem tollere: quoniam et phie aliqui
roma pulsati fuerunt: et plusquam semel non tamen iccirco phis suis est
denegatus honor, de barbarie tamen excusandus est imperator, nam lati-
num non novit, quoniam culpa est eius accessorum et vicariorum.

Vale Lector.

Etymologia est teste Quintiliano quod verborum originem inquit
a cicerone dicta est hec notatio: quod nomen eius apud Aristotelem
invenit $\sigma\upsilon\upsilon\upsilon\upsilon\upsilon\upsilon$. quod est nota: nam verbum ex verbo ductum, id est
loquuntur, ipse cicerone qui finxit reformidat: in primis autem ille
rorum germanis est maximo impedimento quod minus lingue latine sint
idonei professores: dum secuti fidei catholicorum papam: huius
onem cetera grammatistarum sedes omnia vocabula anxie velint perire
vix veniant, vel qualem habeant interpretamentum, quod est per modum
impossibile: et sepe constat mendacem esse etymologiam, et sic maxime
infundunt lingue latine tenebras, dum vel grece dictionem latinam dant
etymologiam, vel e contrario: grecum enim vocabulum non potest habere
latinam etymologiam: ut dicit serenus. primo georgicorum: Et ita
ne reprehendit Varro Lelium, ut est apud Augustinum lib. primo
ca. xvi. de etymologia leporis: non enim leporem dicimus (ut ait) quod

etymologia est
quod nomen eius
apud Aristotelem
invenit sigma upsilon upsilon upsilon
quod est nota
nam verbum ex verbo ductum
loquuntur ipse cicerone
qui finxit reformidat
in primis autem ille
rorum germanis est
maximo impedimento
quod minus lingue
latine sint idonei
professores dum
secuti fidei catho-
licorum papam
huius onem cetera
grammatistarum
sedes omnia voca-
bula anxie velint
perire vix veniant
vel qualem habeant
interpretamentum
quod est per modum
impossibile et sepe
constat mendacem
esse etymologiam
et sic maxime
infundunt lingue
latine tenebras
dum vel grece
dictionem latinam
dant etymologiam
vel e contrario
grecum enim
vocabulum non
potest habere
latinam etymologia-
m ut dicit serenus
primo georgicorum
Et ita ne
reprehendit
Varro Lelium
ut est apud
Augustinum
lib. primo ca.
xvi. de etymologia
leporis non enim
leporem dicimus
ut ait quod

est leuipes: Sed quod est vocabulum antiquum grecum: nec vulpes
 ebene dicitur quasi volipes: testis est **Quintilianus**: At **Gellius** eun-
 dem etiam **Varronem** reprehendit quod dixerit eum secuti iuriconsul-
 ti fures ex eo appellati quod veteres romani furnum atrium appellave-
 rint: fures per noctemque atra sic facilius furent. inone sic vi-
 detur (dicit **Gellius**) **Varro** de fure dixisse tanquam **Lelius** de le-
 pore: Nam quod a grecis nunc **κλέψ** id est fur dicitur antiquo-
 re greca lingua **κλεπ** est dicitur hinc per affinitatem litterarum que **κλεπ**
 grece est latine fur dicitur: hec ille. **Item** et **petra** male interpretatur
 quasi ledes per deest enim grecum vocabulum vide suo loco de **p**. **Nec**
Columba dicitur quasi colies lumbos: ut voluit **Aron** grammatis-
 cus: et **Albertus magnus**: sed ut **Varroni** placuit lib. **re**z **rufi**
caz **tertio**: a culminibus ville dicta: cum propter timorem naturalem sui
 ma loca in tectis colubae capteret turres sequantur. nec **Lassiodo-**
rus placet quod dicitur colubae quod cellae aluinae vitae sine alterius gra-
 uamine pagit nec usi domus: et **Bartholomaeus** anglicus quod dicitur a colore
 colli: **Item** nec **Iuno** a iuuando: nec **Iupiter** quasi iuuans pater
 dicitur et interpretatur ut optime probat **Lactantius** in eius libri
 primo institutionum suarum de origine ionis. **Quid** autem senti-
 at **Cicero** de istis etymologiis in epistolis hic inspicere: Ita enim
 dicit lib. **tertio** de natura deorum. **In** enodandis autem nominibus
 (quod miserandum est) laboratis. **Saturnus** quasi se saturati
 annis. **Iauos** quia magna vertit: **minerva** quia minuit aut
 quia minatur: **Venus** quia venit ad omnia: **Leres** a gerendo
 quod periculosa consuetudo. **In** multis enim nominibus heretibus
 tis: quidne **Ioui** facies: quid **vulcano**: quod **neptunum** a nado
 appellatum putas nullum erit nomen: quod possis vna littera
 explicare unde dictum sit. **In** quo quidem magis tu mihi na-
 tare visus es quam ipse **neptunus**. **Magnam** molestiam suscipit
 et minime necessaria primus **zeno** post **Aleates**: deinde **Chry-**
sippus commentiarum fabularum reddere rationem vocabu-
 lorum: cur quaeque ita appellata sint causas explicare hec ille. at
 vide quantum detestetur et insectetur has etymologiarum hal-
 lucinaciones: **Quintilianus** in primo: ut etiam de eius in os-
 tarare non dubitauerit qui superuacua operum bis ludibris
 impenderunt eius verba haec sunt. **Jam** illa minora in quibus

De abusione lingue

maxime studiosi eius rei fatigant; q̄ verba paulum declinatae
varie et multipliciter ad veritatem reducunt: aut correptis, aut por
rectis, aut adiectis, aut detractis, aut pmutatis; litteris syllabis,
ue: in de paruis ingenij s ad fēdissima vsq; ludibria dilabunt.
dicit igitur ille dicit raphael regius refraget huic lectioni / meo
iudicio max̄ etiā interpretationē rectam sequendam: improba
dam cōtrariam: ne a contrarijs aliqua sinamus trahi: vt lucus,
quia opacis vmbra, parū luceat: et ludus, quia sit longissime
ablusu: et ditis: quia minime diues: vides hic aperre Quinti
lianū reprehendere has interpretationes. Et illis etiā quinti
ani verbis non placet mihi qd̄ dicit Priscianus: et diuisi **Ue**
ronym⁹ in epla ad fabiolā bellū interpretari q; nequa q; bellu
sit. nec seruus dicens, dicunt em̄ parce panti phrasim. i. cōtra
riū sermonem, quia nemini parcant, sic luc⁹ cum non luceat et
bellum q; nulla res in eo bella sit: nā pter Quintilianū luc⁹ ab
eruditis dicit a luc⁹ sacrificioꝝ. Et parce a doctissimo varro
neq; partu, quasi parte vt gell⁹ in. 3. tradit: Bellū aut festus di
ctū voluit, quonia belluarū est pnciosa dissensio: Liceroꝝ quin
tilianū p literarū mutationē a nomine duellū: et ita factū esse,
bis a diuis. Addit Quintilianus etiā ne hominē quidem ap
pellari, quasi si humo natus: quasi vero non omnibus animas
libus ea dem origo: aut illi primi mortales ante nomen ab ae
re verberato pergamus, sic peruenimus eo vsq; vt sic illa hūm
nis stilla credatur: Linius etymologiē auctorem clarum sane
in litteris nominari in ea parte qua a me reprehēditur / in v
manum est: qui vero talia libris complexi sunt nomina sua ipi
inscripserunt: ingeniososq; visus est: Babinus, celibes dicere
veluti celites, q; onere grauissimo vacent: idq; greco argumē
to iuuit: nec ei cedit, modestus, ab inuentione: Nā q; celo, saturn⁹
genitalia abscederit: hoc nomine appellatos qui vore careant
ait. Aelius pituitam: q; perat vitam. Sed cui non post Var
ronē sit venia: qui agrum: quod in eo agatur aliquid: et grac
ulos: quia gregatim volent, dictos. Licroni persuadere voluit
eadē eū scripsit cum alterum ex greco sit manifestum, duci
alterū ex vocibus autū: Sed hoc tanti fuit vertere, vt merula,
quia sola volat quasi mera volans / nominaret: quidā non

Lūg
parre
Bellū

Voluit aut
dicitur
maximam
responda
et in q̄
Quintilianus
tum factas
do et ab
a vobis
sed vocabul
cur a re
eodem
us nam
tum gallic
plem
ralia festu
tam ant
vobis lib
tis doctiss
memoria
tum quid
militia in
ei hoc eti
aliquid
vel a manu
mentate in
ad condim
morum ad
firmatio
nec a men
cum vren
di, vob
is etymo
luis scri
Sacellum
sacralia

dubitauerunt etymologie subſcere omnē nominis cām. vt ex
 babin. qnēadmodū dicit lōgos ⁊ ruffos. ex ſono ſtrepere. mur-
 murare etiam deriuata: vt a velocitate dicitur veloc ⁊ cōpoſita ple-
 raga ⁊ ſimilia hiſ: que ſine dubio aliunde originem ducūt: ſed
 arte non egent: cuius in opere non eſt vſus niſi in dubijs: hec
 Quintilianus in primo: In vltimo igitur dicto vult hō mul-
 tum ſectādas eſſe huiusmodi etymologias niſi in dubijs. Ad
 do ⁊ alia quorū ppria etymologia improbat. Vitupero em̄ non
 a vita: ſed a vitio et vitando venit. Gradinūs a gradior dicitur:
 ſed vocabulum eſt teſte Quintiliano) thracum. Reda non di-
 citur a redeundo. ſed gallicum eſt teſte Quintiliano: nec teſte
 eodem. epiredium a peda ⁊ epi greca ppoſitione ſed aulus gellius
 us totum eſſe barbarum affirmat. Sicut et eſſe dum ⁊ petori-
 tum. gallica vel britanica nomina. exiſtinantur. numiſina ſim-
 plici m. ⁊ prima breui. non a nūmo deriuat: ſed vox greca eſt: fe-
ralia feſtus a ferendo. vel feriendo. dicta putauit: quare qui fe-
ram antiquitus mortem dicit ut ipſi viderint. Item ⁊ Bu. gel-
lius libro ſexto. deridet Seruium Sulpitium virū ſue eta-
 tis doctiſſimum: q̄ teſtamentum interpretatus ſit quaſi teſtās
 mentem: quid dicit (vt idē ait) Calciamētū: quid paludamen-
 tum: quid pauimētū: q̄ d veſtimētū: q̄ d alia mille p̄ hōi for-
 mātia in iſta omnia cōpoſita dicemus ⁊ c. quaſi diceret: vōne
 et hec etiā a mente dicent: cū non videatur diuerſitas? Ad hoc
 alludit Valla dicens: nam cura mente potius dicitur q̄ a mēto
 vel a menta: quia nihil ad hanc ſignificationem facit mentum
 mentaſie inquit. quid ergo mens a damentū: ad ſallamētū
 ad condimentum: ad ornamentum: ad amamentum: ad pati-
 mētum. ad tormentum: ad calciamētum: ⁊ ad vniuſmodi in-
 finita hō eſt vera etymologia: hec neq̄ a mente: neq̄ a menta:
 neq̄ a menta: ſed potius hec nomina aſſumūt ſtum. ſyllabam
 cum exirent antea in men. vt veſtūmen. calciamen. ⁊ vt conclu-
 di. nihil habet magis ridiculū: hec de qua loquimur ſentētia
 q̄ etymologia. In qua ipſe q̄ varro ⁊ luſtici luſus ē. Et vt gel-
 lius teſtatur. Trebatius lapſus in verbo ſacellum eſt. dicens:
Sacellum ex duob⁹ verbis arbitror cōpoſitū ſacri ⁊ celle q̄ ſi
 ſacracella: Sed quis ignorat ait gellius: ſacellū ⁊ ſimpler ver

Vitupero
Gradinū
Reda

Epiredin.
Effedu
numiſina
feralia

Sacellū

De abusione lingue

hym esse: et nō ex sacro z cella cōpositū sed ex sacro diminutū
uū. Etia post Quintilianū (p̄ter neotericos q̄ vbiq; delirān
quidā in has etymologie ineptias inciderunt) quoz est dona;
tus: q̄ ait, Oratio dicta est q̄si oris ratio: p̄inde achi nō ita dic
atur; ab oratū oratio vt a ratū ratio: z magis sit in oratione ratiō,
quā in in aratio: ploratio: miratio: narratio: numeratio: z cetera
h̄mōi. Itē sepulcrū dictū esse sine pulchro: Veritus em̄ dicere
seorsum a pulchro: quia se in cōpositione est longū; confugit ad
sine: cui? prima syllaba est breuis: quasi in sepulchz sit, sine aut
hec p̄positio cōpōni solet: nec intelligit: vt a simulanū dicitur
simulanū mutata t̄ in ciet a lauātū dicitur lauacrū: nā veteres
lauatū dicebāt, Quidius: Mane lauaturas illa petebat aq̄s
Item a fulcū nō tā mutata q̄s abiecta t̄, tāq̄s su puacna d̄r fulcz
z a ml̄tū ml̄tūz d̄r ita a sepulcū sepulcz. Itē Donat? i eo qd̄ dic
Lenē d̄r a leniēdo q̄ leniat m̄ctem: fallitur: est em̄ gr̄cū ver
bū ductū a πετοϋ ληρον, .i. lacu, vt dic̄ serui? vel a ληρο, qd̄ est
horcular: vt auctor est diodorus siculus: nec bene vir a sergo: sed
teste ciceronē a via virtus a viro, nec vitii a vitia sed vt tradit
cicero in tusculanis questionib? a verbo vito vitare descendit,
nec tumultus a multū tūdendo: sed vt idē vult in, viii, pl̄lippi
caza multo timore, nec an? ab annis p̄pagat, vcz ab a p̄ricula
p̄uatiua: z neo sqd̄ sensū fecit: Janus nō a mano sed teste ci
ceronē a muniendo: Simius nō a fili sed a gr̄co vocabulo
simos deduct. Pari z multo maiori instulticia z ineptiarum
sentina versant h̄s: qui ex modis significādi volunt vocabula
imposita esse: dicit em̄ Quintilianus, non est lex loquendi sed
observatio: vt ipsam analogiam nulla res alia feceritq̄s consue
tudo: sed nolo in retam ridiculam plura loqui non sunt enim
digni isti vt vocabulo eorum vtat: modiste: de quibus verba
fiant.

Q Contra libellam qui de disciplina schola
rium Boetii iuratur.
Circumferatur quidam paruus libellus qui inscribit Boe
tius de disciplina scholarium; nō parui p̄cēij apud indoctos,
q̄uis titulus sit barbarissimus; At ita habeas lector, Boetii
in oī literatura virū p̄stantissimum, nunq̄ edidisse hoc opu

simulacrū
lauacrū

fulcrū
militz
sepulcrū.
Lenēus

vir

Vitiū

tūmūltz

Ang

manz

Simig

Coluntio
ad hunc
res ad omni
fictio, Et
nis qd̄ nō
causas ab om
bact? hanc
ei q̄ in dicit
z angustie
sūo rōm latine
Borene loco
simē nō aut
q̄ ceteris nō
veltra dicit
lo de condit
esse vultū
tūmūltū in lo
gnificādi qu
m̄ctem loq̄
p̄m̄ctem. Sed
idoneos reperit
baroz vt alio
z orone m̄ctem
qua d̄m̄ctem
ra dicitur, Itē
m̄ctem dicit: q̄
Itē dicit in pa
ra alia p̄dicta er
ca omnia p̄simi
Q̄ dicit in p̄
cauilla nō est

scilicet quod ab omni veteris eloquentie umbra est alienissimum; et adeo barbarum, ut nephas sit Boetio; hoc vile macipium ascribere: quod ne ad imperium quidem romane lingue admitti unquam dignum fuit; Boetius autem in suis operibus est plane latinus: et veterum emulatores; et si non usquequeque laudate elegantius aut libellus est omnino barbarus, et ab omni munditioris latinitatis observatio discretus et sciencius. Et quoniam barbarum est illius operis ieiunium; et duz orationis generis: nolo bonarum artium studiosos scolasticos in hiversariis cautus ab eius lectioe: tanquam a quadam labere ingentis; quod contra hactenus factitatum novimus propter ignorantiam, quae nos docuerunt ea quae iure essent de docenda; quod est totius operis orationes sint dure et exangues; quae dae tamen annotant vitia; quae sunt a boetio et est stilo et omnium latinorum alienissima. Dicit igitur primo inter cetera: Marciane socioz charissime creditis hunc euenire etc. Et vrsi siquidem nouit discretio etc. nonne barba scule loquitur: quod est unquam ex latinis, ne dum ex antiquis unquam alloquens dixit. Creditis: vel vestra discretio, cum sit manifestarius solecismus; ut in opusculo de condendis epistolis scripsimus: Nam Quintilianus dicit. Idem esse vitium: si unquam quis ad se vocans dicat: venite: aut si plures dimittens ita loquat. abi: aut discede etc. Discretio, etiam in ea significatioe qua hic accipitur est indoctorum grammatistarum et barbarorum: ut suo loco diximus: quod autem dicitur proclari est mihi scholarum profueri etc. Scholasticum dicendum erat, scholaris enim nunquam apud idoneos reperies. Dicit idem repatriare, quod est verbum in primis barbarum: ut alio loco dixi. Item cibaria incarceratione, dicit, quod verbo et oratione nihil potest ineptius excogitari: dicit, quod est triviale magistra quadriviale potentia: de quibus suo loco in nomine schola, satis plura diximus. Item male interpretatur dyscolus; dicit, in suis rebus, more indoctorum qui dicunt: in rebus meis crescunt bona vina. Item dicitur in ista patria crescunt bona vina: etiam barbare. Et multa alia de blactatata sunt a latinitate impuritate ab horretia: at ea omnia passim in toto opere taxabo etc.

Contra eos, qui antiquis et exoletis vocabulis utuntur.

Ostendemus prius auctoritate disertissimorum virore, novis vocabulis non esse utendum: nunc nimis antiquis et aboletis abstinen-

De abusione lingue

dum esse idoneis auctorib⁹ pbabo: Erumpūt em̄ iam quidam
scioli: qui affectato sermōe maxie delectant, z crūt ex antiq̄ssis
mis auctorib⁹ vocabula iam diu abusu deserta: Contra q̄s pri
mū loquit^r. **Q. Tull⁹**: fons z pater eloquentie: ad virtutē de p̄se
cto oratore. Ergo ille tenuis orator: mō sit elegās: nec in facien
dis verbis erit audax: in trāfferēdis v̄erētūdus z parē: i pri
scis reliq̄sq; ornamētis: z verborū z sententiārum, remissior. Et
Quintilian⁹ in primo institutionū: p̄ba a vetustate repetita
nō solū magnos assertores habet: sed etiā affert orōni maiestā
tem aliquā: sed op⁹ est mō: vt neq; crebra sint hec: nec manifes
ta: quia z iam nihil est odiosū affectatōe: nec vtiq; ab vltimis
etiam clarēz p̄sapia z salioz carmina: vix sacerdotibus suis las
intellecta. Ergo vt nouoz optia crūt maxie vetera: ita veterēz
maxie noua. Similis circa auctoritatē rō: Nam etiā si potest
videri nihil peccare: qui vtiq; his verbisq; sumi auctores tra
diderūt: multū tñ refert nō solū qd dixerūt: sed etiā quid p̄suas
serint: neq; em̄ tuburchi abundū z lurchinabundū iā in nobis
quisq; ferat: licet Lato sit auctor: nec hos lodices: q̄ q̄ id polli
oni placeat: nec gladiolā. atq; messalla dixi. nec parricidā qd
in celio vix tolerabile videt: nec collos mihi caluos p̄suaserūt: q̄
nec ipsi iā dicerent. Idem lib. viij. de ornatu: eadē ferme dicit.
Ex quaz antiquaz. s. vocū affectatione: teste eodē: nec minus
noto Salust⁹ epigramate incessit. Et verba anticū multum
surate catonis: Crispe iugitine p̄ditōz hystorie: nec August⁹
cesarē elegātis z limati sermonis hō quicq; eque repebēt in
oratione: ac κακοζηλον et antiquarios, de q̄ ita scribit Suet
tonius eloquendi August⁹ secut⁹ est elegās z tpatum: vitā s
sententiāz ineptis: atq; in concinnitate z recōditōz verborū
vt ip̄e dicit: ferōtib; p̄cipuāq; curā duxit: sensum animi q̄ a
peritissime exprimeret: eacozelos et antiquarios (vt diuerso ge
nere viciosos) pari fastidio sprauit: Exagrabat nō nanq; in p̄
mis mecenatem suū: cuius myrobrechis vt ait: cincinnos vsq;
quaq; persequit: et imitando per iocum irridet. Sed nec ti
berio parat: et exoletas interdum z reconditas voces aucupā
ti. **Q.** quidē Antonij: vt in sanū, increpat: quasi ea scribentem

que mirentur potius homines quam intelligant. *ἰσοκρίτης* autem
 auctore diomede est per affectationem corrupta sententia: eum eo po-
 dedecore oratio quo illam voluit auctor ornare. *Quintilianus* in
 octavo, cacoselon inquit, id est mala affectatio, per omne dicendi ge-
 nus peccat: nam et tumida, et exilia, et perdulcia, et abundantia, et accer-
 sita, et exultantia, sub idem nomen cadunt. *Zulus* ite *Gellius* scriptor
 satis emittus et defecatus. lib. x. inquit, vobis uti aut nimis ab-
 oletis exulcat: si quis aut insolentibus, nouitatibus dure et illepide,
 par esse delictum videt. Sed molestus equidem culpatusque esse ar-
 bitror, vobis noua incognita inaudita dicere, quam irvulgata, et for-
 dentia: noua autem videri dico etiam ea: que sunt inusitata et
 desita: tamen si sint vetusta. Est adeo id vitium plerumque sepe
 eruditionis, quam *græci* *οπίσθοιοι* id est tardidiscencia appellat:
 ut quod nunquam didiceris, dum ignoraueris: cum id scire aliquando
 ceperis magnificias. Idem lib. primo, *phauozin* philosophus
 adolescenti veterum voborum cupidissimo, et plerasque voces, ni-
 mis prisca et ignotissimas, in quotidianis communibusque ser-
 monibusque expromeri. *Lur* inquit, *Fabriz* et *cornucanius*
 antiquissimum nostrum: et his antiquiores *Horatij* illi *trigemini*,
 plane et dilucide cum suis fabulati sunt: neque arumcorum, aut sicano-
 rum, aut pelasgorum, qui primi coluisse italiam dicunt, sed etiam sine
 vobis locuti sunt, tu autem perinde quasi cum matre enadri nunc lo-
 quere: sermone multis annis iam desito vteris, sed antiquitate
 tibi placere ais, quod honesta et bona et sobria et modesta sit: vixit
 moribus preteritis et loquere vobis presentibus, vnde et *Caicus*
cesar lib. primo, de analogia scriptum reliquit. Habe semper in
 memoria atque in pectore: ut tanquam scopulum sic fugias inauditi
 atque insolens verbum: multa inuenies apud *senecam* epla, *cruij*
 Item multa apud *Suetonium* de claris oratoribus et grammaticis,
 et *marcianus* foelix capella, lib. v. eadem dicit: postremo ut con-
 cludam martialis hanc antiquitatis affectationem derelictam, ita
 illud quendam *crestilum*: carmina nulla perbas, molli que limi-
 te currunt: sed que per salebras altas saxa cadunt: tibi mex-
 nio quod carmine maius habetur. *Luillius* columella hic finis
metrophanes: attonitumque legis terram frugiferam, accipit et de-
 quod pacuumque vomit: vis uter veteres crestille inosque poetas

Errōres

disperca si scis, mēcula qd sapiat, z fortunatian⁹ lib. iij. vīr pfe
ctissim⁹ dixit verbis, vtendū esse: vt nūmus publica moneta si
gnatis, z idē, sed quia verbor⁹ veter⁹ iā exoluit vsus, nō sūt au
dacius vsurpada illa q̄ cū etate mutata sunt.

De errorib⁹ Grecistę.

Uideo plerosq; Trivialiū nugaz litteratores vsurpare equi
uocatiōes, differētiās terminūoz. Itē derivatiōes z etymologi
as, quas reperit apd Eberhardū hūc, apd eosdē nō sordidum
auctozē, qui tamē i hāc litteraz tenuitate descēdit: vt ei⁹ differē
tiar⁹ interpretatiōes, nō mō sint falsę nulliusq; mōmētū: sed etiā
ridiculęz de grecis p̄cipiētis z de latinis. Temere em̄ plerq;
oia eructat: nec est vllū illi cōmertiū cū linguę latine p̄rietate,
z remotior⁹ vocū significatiōes: nec mīz: p̄ceptozes em̄ z littera
rum censozes habuit eos indoctozes: Catholiconē Papiam
Augustinē Iusto z ceterā grāmaticoz sordē: qui tanq; sybil
lē interptes oia p̄cipiēdo, magnas in linguā latinā est vdrunt
tenebras: q̄s tū vt cauere possis, qdam obiter annotāda duci
grecistę deliramita: vt ab eius lectiōe p̄ozisus animū abducas
(oia em̄ corrigere nō estet pui laboris sed ingētis acerui) Erra
uit q̄ honus ille vir in h̄ carmine: grā sit xpo grates referam⁹
amicis. Nemo em̄ illā differētiā vnq; obseruauit: talē aut ha
beas differētiā, Gratia in prosa oratiōe dicit, Grates in carmie:
nec nisi raro grates in soluta oratiōe vsurpadū censeo: nec nisi
p̄prie loquunt: dicētes habemus grates vob̄ imortales: Grates
em̄ poetiū est. Itē in carmie est heresis: secta, nomē trahit a se
cto x̄bo: heresis, em̄ prima lōga est: q; dypthog⁹ est: vt in dictione
ne modernus, dixim⁹ pari mō allecāder gallus errauit in ter
tia. Sic herilis her⁹ heresis: tū excipis heros: pl⁹ secta dicit
a sectā doct̄ dicit donat⁹ h̄atq; ibi: orator sit discipul⁹ rhetoz do
cet illū. Orator em̄ est q̄ orat causas: vel in cōtionib⁹: vel in iu
dicijs, rhetoz aut p̄fessor rhetozice artis. Estq; multū p̄stātius
nomē oratorq; rhetoz. Nec valet illa differētiā eius dē. Dic au
res hoies: dic auriculas a sinoz: nec itē illud carmē. Discipul
lē mīz: sūt decipuleq; lupoz. Decipula em̄, v⁹ decipulū, est in
strumētū ad decipiēdas aues z feras quas cūq; fraudulēt cō
paratū, vt in hieremia: sicut decipula plena auib⁹, sic dom⁹ eoz

Grā
Grates
h̄eresis

orator

Decipula

plena dolo. Excipule aut sunt fovee quib' fraudulenter pisces
 excipiunt; Plin' lib. ii. de anguillis glomeratę volum' mira
 bili multitudine in excipulis ei' flumis ob hoc ipm fabrica
 tis singulor' miliu' globi repiant. Nec illud: Est lenonis ama
 sias: sed qua pfidis amica, luxurios prima facit, natura scdaz;
 Amica em frequentiori est in vsu p ea cu qua nobis est coitus:
 qua p sanguinear: in qua significatiōe rarissime accipit; pter
 em alios scriptozes elegiographos, qui vbiq' amicā in malum
 accipiūt: etiā Tertullian' nr, in malū accipit loquēs de Joue.
 Nō ita dilectaz iā pridē amicaz: sed amasi': vel amasio omis:
 vt Apuleg' vtit, Et amasia accipiunt p eor: vel ea quib' vel que
 amat vel amat. Bell' lib. vii. capit. viii. Delphinos veneros
 esse amasios, dicit. Hieronym' sup Ezech. Amasi' venerisq;
 pulcerrim' iuuenis rē. Et sepe alias vtit h vocabulo. Itē ibi
 errat: q's pomi plures loca tu pomaria dicas. At pomaria sūt
 vbi poma abscofa tenent: de quib' suo loco. Itē in sequentib'
 oibus vsib' abijcte differentiā ebēdinā: papula dic bois sed
 vanti dic aialis: pascus: Hos hoim pziemāmillas dicim' esse:
 vbera sūt pecidū: sed mame sūt mliez. Lul' mamillas dixisti
 dicq' papillas. Dicit em Plin' lib. xi. capi. xxxix. mamas hō
 solus e marib' habz. Idē vsq' mamas qternas gerūt: Delphi
 ni binas in ima aluo papillas tm: Et balene vitulūq' māmīs
 nutrit foetus. Hec Plin': Et Hieronym' in euāgelio: Et
 beata vbera q' suristi: vides hāc tuā differentiā stolidā esse: ne
 mini obseruatā; Delirat vltcri' grecista dicēs: Aula dom' cor
 mitū: s; regia māsiō regū, indupatoz sūt celsa palatia dicta: hec
 em est insulhissima differētia. Aula em sūt palatiū regū sūt;
 peratoz: r diuitiū, sine vllō discriminet: nec ista Lingula corni
 pedis cingētis cingul' esto: At neutri generis sit zona tibi mu
 lier'. Itē nec illa absurda. Dicit hē burus dū viuit in arbore
 ramus. At si detruces h burū dicere debes: nā bur' etiā de lis
 gno dī. Bucūsq' vocat beretynthia mī. Itē illa: vestes sūt mu
 lier' s; vestinēta viroz. Et illa. Affect' mentis s; corpis eē ro
 lūtas: r mera deliramēta in his blactit versib'. Vespere sit no
 na si remutaueris in riuill' occasum. Vesper sit quelibet bo
 ra: qua sol, obtegū nabis caligine tetra. Ritoz cantāt. Rerarū

Errores

stimpiana pulsant. Ista em̄ differētia oīno d̄ fundit ab auctori-
bus: vesper, vesperz, vespera, sine discrimine ponūt, itidē vespe-
ri z vespere az. Itē z illud, corpus est pp̄ie valetudo, potētia fir-
mā: valetudo em̄ vocabulū est mesumū est indifferēs ad bonū
z malū: vt bona valetudo, i. sanitas: mala valetudo, i. infirmi-
tas. Inde valitudinariū dicunt q̄ frequēter sunt infirmi. Et va-
letudinariū dicit loē in q̄ egroti curant, reuētonice siechēhausz,
quātia sūt in cenobijs monasticis. Annō seneca, tanq̄ in eodē
valitudinario iaceat: de cōmuni malo tecū colloqr. Et columel-
la lib. cii. rez rusticaz. Sine altez languidiorē. In valetudi-
nariū p̄festim deducat, loq̄ns de seruo Uillatico. Et valetudo
lē, producit. Horati p̄. ii. Saty. Dura valetudo iciderit seu tar-
da senect? Aec valet ita differētia. Esca volatiliū cib? Epule
q̄ viroz: Diuoz q̄ dapes firmaz vt Hydro? Lenā prandētiū
p̄uinia die socioz: Sanozū q̄ cib? generale cibaria dicas. Ho-
lo em̄ nimis antiebas differētias obſuare, q̄ z si serui dixerit
dapes pp̄ie eē deoz: vt Virgili. in. viij. hęc vbi dicta dapes in
bet z sublata reponi: Sūt tñ dapes z hoim: vel eoz impobor-
rum. Virgili in tertio. nā si explet dapiū vino q̄ sepul? Li-
bari etiā a. um. significat vilis z plebe? vt cibari panis ē sor-
did? z vilis: Tuli in q̄nto tuscu. cū cibari in casa panis datus
esset: nihil vī ū est illo pane iucūdi? Libariū etiā vinū p̄ igno-
bili posuit U. Terēti Varro: Adde q̄ z epule etiā de dñs di-
cant. Idē Virgili: vt tu das epulis acūbere diuū: hic velim
obiter etiā admonere lectores, ne nimis antiebas z molestas dif-
ferētias velint insectari, q̄s nouerit p̄stātissimos lingue latine
auctores p̄fudisse, sicut Acron Horatiani carminis satis luci-
lētus interps. ne in ea quidē rebū p̄bat, dices, acūbere esse de-
ozum, acūbere hoim: feraz: Cū cicero in primo de oratore nul-
la lege astric? dicat de hoib?: tantā in crasso humanitatē fuisse,
vt cū lauti accubissent, tollerēt oīs illa sup̄loris tristitia fmo-
nis: Illā autē differētiā sup̄stitiose velle obſeruare. In lingue la-
tine parēs Cicero p̄fundit hoīs credo esse multū sup̄stitiosi, et
in lingua latina heretici: Aec valet istō carmē eiusdem. Est hō
morosus si sic bene m̄ vigerat? Morosus em̄ nō est ille qui est
p̄ditus bonis morib?, cū hic dicat moratus: sed morosus vt tra-

Valerudo

Valitudinarij

Valitudinariū
ff. sechjenhausz

Dapes

Cibarij a. u.

Epule

Acūbere

moratj
morosus

dit Porphirio nō pessimus grāmaticus est q̄ est multoz moroz
inter se moroz. teuto. wanchelmūtig; vel eigensynnig; vt sunt se-
nes, dicere Licerone: At sunt moroz et anxi et difficales senes.
Morositas itaq; p̄rie est qm̄ res pene illa aio hoīs cūda fastidi-
entis satiffacit. Nec valet iste p̄sus eiusde. De mos morosum
moza me fac eē morosū: A mos em̄ morosus venit, nō a mora
vt dicit Gallano in republiā moza dici posse morosus: Male
etiā dicit nri morose faciatis: Nec ista differētia equidē obser-
uatur; cū dicit q; crinis sit tantū muliez, Cesaries viroz; coma
quadrupedis iuba serpētis et leonis; et male dicit Catholicon,
q; coma sit tantū muliez. Coma em̄ de viris dicitur. Quid? i ope
methamorphoseon de poliphemo, nescio quē regnare iouē cor-
ma plurima toruos p̄minet in vultus; et cornelius tacit? de ger-
manis; vñ habitus q; corporoz q; in tāto hoīm nūero idē om-
nibus truces et cerulei oculi, rutile come et borati? in carnis
nibus de thelpho loquēs; spissa tenidū coma; puro te fili?
thelephe vespero Tepestina petit doe. Itē Cesaries de mulie
ribus Virgilius q̄ro georgico Drymoq; tantoq; ligeaq; phi-
lodoceq; cesariem effuse nitidam per candida colla: Et crinis
etiam virozum Iuuenalis satyra tertia. Ille metit barabam
crinem hic deponit amatis, scilicet pueri; vitabis et illam differē-
tiam, stolidam equidem; scrobes serpentum sunt; at spelunca
leonum; suntq; sepulcorum foue; sunt antra draconum; vt ple-
risq; placet cauernę cuniculorum: Vitabis et illam: Urinas
hominum dicit lotia sunt a sinozum. Lotium enim latinum est
vocabulum; et vetus; valens tantum quantum urina: Item
et illa ad corpus sanctus ad mentem pertinet almus. Lum
potius terra dicatur alma ab alendo eo q; nos alat. Et corpo-
re non sanctis animo et mente esse possumus: Nec valent
hec duo carmina: Simplex legitimus, simplex ideota voce-
tur: Simplicitas bona sit et mala simplicitas; vt diximus:
Indictione simplex, derideamus et illam differentiam: Bas-
pissimum proprie tibi sit mundatio mentis; exterior que sit
per aquam baptismi vocatur. hec vox baptismus necit vtrū
q; sibi. Deridamus et illam; pileus est iuuenum, p̄gri-
nantumq; galerus: P̄fulis est mitra, nobiliumq; thiaza:

morositas

Coma

Cesaries

Crinis

Lotium
urina

Alma

Simplicitas

Errores

Mitra

praeter cetera em mitra est proprie mulierum, non masculinorum. **Alpianus**, ff. de auro et argento etc. **Juliebus** sunt quae matris familias causa parata sunt, quibus vir non facile uti potest sine vituperatione veluti stolae palia, tunice, capicia, zona, mitre. **Dicimus** item pileum in neutro genere ressi credimus, velle non pileus. **Quartialis**. **Luce** decet non pilea supra iouem. **Tiarasi** credimus. **Hieronymo** ad **Fabiola** Vestis est tam sacerdotum quam pontificum: est capitis tegumentum: ut idem dicit: quasi sphaera media sit diuisa: pars una ponatur in capite: hoc graeci et nostri tiaram, nonnulli galerum vocant: vides hunc **Hieronymum** pro eodem posuisse. **Suidas** autem docet, tiaram esse ornamentum capitis: quam rectam solum reges gestabant apud persas. **Inde** tiarophori dicuntur quasi gestantes tiaram. **Alio** vocabulo tiaram vocant **Lidarum**, de quo etiam apud ecclesiasticos scriptores mentio fit. **Tiara** est tam foeminini quam masculini generis. **Et** illam. **Sit thalamus** sponsi camera dicere esse scholaris. **Lamera** enim non est totum cubiculum, sed lacuna, parsque superior cubiculi. **Et** illa pauperis est palla. dicitur claudis: at mediocrius **Dallia** sunt: tribus his mater dicitur uenit haec vox. **Quid** potest stultum et praepostere dici, praesertim apud disertos, quam haec differentiarum miseria, et somniabunda deliramenta: quae propter in re tam manifestaria, pudeat me adducere in contrarium exempla. **Quis** quidem nemo est tam sine oculis, qui non has perspiciat meras esse nugas. **Thlamides** puerorum et filiorum esse testatur **Alpianus**, ff. de auro et argento etc. **Haec mater** latinum est: ut alio loco dicit **Scholaris** etiam suo loco etc. **Derideam** et hanc differentiam. **Quis** cum corde perfessio dicitur esse. **Sed** cor non ori, corda falsio tamen: **Futilis** est deridendaque et haec differentia eiusdem. **Urbis** porta fores thalami: sed ianua templi: **penoris** est valuta, quod et **Quidi** manifestat. **Derideam** et hanc. **Castro** propter perfectum dicitur urbis. **Ecclesiarum** dicitur praepositus sit sine scholaris. **Dicitur** enim propter urbem ab urbe apud romanos, et propter peregrinum. ut ff. de origine iuris luculentissime tradit **Pomponius** iurisconsultus. **Præpositus** autem et planus: ut sint noia dignitatis. **Ego** non dum legi apud idoneos: sed apud barbaros: quis et ego ipse quondam scripserim in carmine. **Corrige** pueros platee monastice mores: sed corrigere, et perfecte posui: **Haec** valet ista differentia. **Oppellus** matre caret, orphanus est sine patre. **Haec** bene posuit hunc carmine. **Dicitur** abba pater absolon inde

pileum

Tiara

Cidaris

Camera

Thlamis

propra

propositus

2

venit. Debet enim referre nestore scribi abesalom cum e. post b: m. in fine. ut scribit apud hebreos/chaldeos/et grecos re penultima longa non brevis. prudenti? Solus abesalom laceras per viscera ferro; nec valet ille versus. Dors nigron est nigromantia dicit inde. Nigromantia enim dicitur non nigromantia. ut ita dem dictione suo loco vidimus: Nec valet iste. Dic prates esse manum quia practica nascitur inde; prates enim quod significet manum non dum legi. prates autem agibilis significat. prates enim prates est factibilis/actualis; practica autem vocabulum primum ad nos transfuit. Quintilianus; nec iste est quos dulce cime in de cimiterium: Dicit enim cimiterium non cimiterium; ut suo loco dicitur: Erravit in his versibus; kyrios epos non dicitur kyrieleyson. Et kyrios dominus vult quod mercurius. Non enim kyrios dicitur pos cur; ut h. somnat. Sed xpo ochiros; kyrios vero vocat dominus. Inde kyrie; eleison due integre dictiones; si in annotationibus hymnorum aliter senserim inueni enim ioannem capionem phor ensem sequor; qui in huc modum ad me rescripsit; io kyrie trisyllabum eleison praeparatum bypsilon; secunda vero iota scribitur; accensus acutus in prima lenat; Eleison autem verbum impati tetrasyllabum accutus; Silr in antepenultima acuto. nec enim fit diphthongus vnos ex e et n. i. ita vocalibus. quia propter a nris/ob ignorantiam bel lenisimam adu du cepit male pronuciari. at ego integre kyrie eleison inueni in antiquo codice in monasterio ad duplices aquas; hoc est zyfudeli. et si aliud etiam tolerari possit ratione quam dixi in metractor. valet autem eleiso. i. miserere; Delirat Eberhardus et in his versibus non clara in se natus claros parentes ut plerisque placet dicit esse nothus; spurius est natus in clara genitrice; Audi Laurentium in antonium raudensem; quod nothus sit natus ex nobili patre et infami matre. Siros cum dixerit raudensis cum parum ante Quintilianum attulerit dicens nothum qui legitimus non sit; vocant greci; non aduertens eodem loco dixisse Quintilianum; ut catonis oratione testatum est; quia non habemus nostrum; vimur pegrino. igitur nothus est absolutus; Illegimus; haec ille; Spurius autem dicitur absolute qui incerto patre natus est. quem modestinus iurisconsultus. ff. de statu hominum; Uulgo conceptum appellari testatur. Unde spuris

Abesalom

prates
Prating
Practica

Cimiterium.

Kyrios

Kyrie. eleison.

grecitas

nothus

De abusione lingue

Spurius vsus

etiā verſus dicit alterius ac incerti auctoris. Aufonius de arti
Barcho, quibz notas spuris verſibz appoſuit: Baſtardus autē
apud latinos nunq̄ legi: Ita nec bene Bernardus in gloſa ca
pi: Niſi cū p̄dē de renunciatioe. vbi dicit Danſer p̄re dicit d̄
ſcorto natus: Spurius de cōcubina, notbus de adulterio na
tus: et naturalis dicit dicit natus de cōcubina, que tenet in do
mo: nec itē bene pōtifer in eodē capitulo: Danſer em̄ non reoz
eſſe vocabulū apud veteres vſitātū legit em̄ apud eccliaſticos,
naturalis autē ſilius dicit legitimus et de legitimo toro nat⁹
vt apud latinos et eruditos ſcriptozes inuenies et apud iuriſ
cōſultos illos latinos et elegantiffimos: vñ Alplanus, ſf. de ſe
natoribz dicit. Senatoris filiū accipere debem⁹, nō tantū euz
qui naturalis eſt: vtz adoptiuum quoqz, et titulo l. liberos.
Idē dicit: Sicut etiā pater naturalis dicit legitimus, et Bar
ff. de riti nuptiaz l. Si q̄s. naturales liberi: licet in adoptionē
dari fuerint, ſenatus conſulto cōtinent et ſepe alias p̄ſertim, ſf.
de gra. aſſi. l. ſi filiū, ſilius naturalis et legitim⁹ dicit. At neore
ricos in hoc loco nō ſequemur: ſed latinos et iuriſcōſultos: nō
Juſtinianū, qui cū plebe errat in autētico rōbus modis nam:
rales ſiliū efficiant legitimi, collatione quinta. Et dicit de ſancō
ſimis epis, collatione nona: in principio. Nec valet iſta differē
tia eiſdē: Eſt homis libitū, placitum ſolet eſſe deozū: placitum
em̄ hominum vel eozundem ſtultozum, eſte. Lactāti q̄ primo
inſtitutionum capitulo quindecimo. Quis em̄ (inquit) tā de
mens qui conſenſū et placito innumerabilium ſtultoz rē. Si
roz in primis vnde commentus ſit homo ille tales differētijs,
quo ſpiritu vel auctore eſſuderit, nec illa, alterius violās vrozē
fertur adulter: Aſt mechus faciēs inceſtum cū meretrici: Si
gnat adulterium fornicoz et reliquum: Fornix eſt arcaſ fornic⁹
qz domus meretricum: Adulter em̄ et mechus gręce p̄ eodem
ponuntur. Et adulterium, ſeu gręco vocabulo uoix̄a mechis,
penultima pducta, cōmittitur in nuptiaz: vnde Modestinus in
nupta cōmittitur, ſf. ad. l. in liā de adul. et ſtup. Dicit, adulterium in
nupta cōmittitur: ſtuprum in vidua: vel virgine, vel puero, cō
mittitur. attamen et ſtuprum corporis apud Saluſtium et aliō

natural filig

placitu

Adulter
Mechus

ſtuprum

os etiam pro simplici (vt dicitur) fornicatione interdum sumit
 tur. stuprum item pro adulterio accipitur. vt apud ciceronem
 libro secundo de finibus boet malorum. stuprata per vim lucre-
 tius a regis filio. Incestus vero vt idem dicitur committitur cum
 p^riuin^ga n^uruⁿouerca. Et vt Paulus dicit. ff. de ritu nupti-
 arum incestum committit: qui et ex gradu ascendentiū. vel de-
 scendentū vxorem duperit. Sed lenocinium facit vt dicit Val-
 pianus. ff. de his qui notantur infamia. qui questuaria man-
 cipia habet. vel qui hunc questum in liberis exercet. Sūt igitur
 lenes vt idem dicit. ff. de ritu nuptiarum. que mulieres que
 stuaras prostituerunt: si qua cauponam exercens in ea que
 stuaras corpora habeat vt multe. Per ductrices autem et per-
 ductores sunt teste Alfonso pedianorum personarū in qui-
 bus supra exercita legibus vindicantur. Fornix autē non est
 proprie domus meretricum: sed fornices dicuntur curuature
 que arcus aut cameras faciunt. siue naturales. siue industria
 humana perfecte. Et quoniam meretrices in huiusmodi locis
 et cellulis prostant: factum est vt fornix pro lupanari accipiat.
 et fornicari pro scortari. Sed. prater ecclesiasticos. vix quempi-
 am inuenies. qui fornicari accipiat pro scortari. latini enim pri-
 sci qui signate locuti sunt accipiūt fornicari pro incuruare ad
 similitudinē fornix: sic Plinius et alii. Et fornicator apud Pau-
 lum. ff. de fundo instructo accipitur pro ministro fornix in bal-
 neo calefactandi. Nec valet illa differentia: Parricida patrem
 qui transigit siue parentem. est. patricida suam qui violat pa-
 triam: Patricida enim dicitur qui patrem interficit. Et matri-
 cida qui matrem. qui grecu HYPOKTOVOO vnde Ausonius Pa-
 tricida Hero propriū vim pertulit ensis: Item fraticida q̄ fra-
 trē occidit. S; paricida simplici r. p. ab usione teste q̄ntiliano
 in octauo matris quoq; r. fratris interfecto dicit. Donit r. ali-
 q̄n. p. simplici homicida. Unde paricidū. i. homicidium: vnde
 Pomponius. ff. de origine iuris. p. tere a q̄stozes cōstituebant
 a p̄plo q̄ capitalibus rebus p̄essent. hī appellabantur que-
 stozes paricidū. Hec sunt q̄ obiter tetigisse libuit ex inuēris er-
 roribus. quos in postremum eradicauius. si hec placuisse intel-

Incestus

Lenocinium

Lena.

fornices

fornix

fornicari

fornicator

parricida

mtricida

fricida

paricida

paricidū

De abusione lingue

legerim?

I Contra Joannem de Barlandia
Joannes, nescio quos, de Barlandia, quod dicitur esse posita re, bonum
equocorum librum et synonymam et librum de verbis deponentalibus, a cuius
in opibus cauens, tanquam a venefica cicuta, talia latet ingenii pesti-
fera multo enim plus delirat in synonymis, et uocatiombus, et inter-
pretationibus, quam hic eberhardus: nec paruo libello contentus esse
sibi? errores in medium afferre uelle quos uel prudens ipse ad-
ulescens dignoscere et diiudicare potest? In uerbis autem deponen-
tibus, interdum adeo barbararum uandalicorum uerba hic adducit,
ut in lingua latinae interitum prorsus posse existimari: interdum
adeo imitatur et exoletur ab uulgis etiam obliteratis reposita
epibus: ut ut coruicani? et fabrici? aut ficanipelasgi? qui primi
coluisse italia dicunt, in usu habuerint: quare consultissimum tibi
fuit eius libros omnino declinare: et una littera omnes delere: ne de
falsis molestisque grammatistarum fabulameticis irruant. Sed uale
candide lector, nec detrahendi studio, hec scribere credas, non
enim detrahit quod uerba dicit: nec ego eius uitam, uel mores taxauis
errores in lingua latina ad quam illustrandam et ab iniuria asse-
rendam omnes studiosi accingamur: ne nos germani ceteris
nationibus ridiculo simus in cultoribus barbaro sermone nostro,
quod si in toto opere alicui ex scriptoribus uel antiquis uel neote-
ricis contradicere uideor. Ductus forsitan maiori auctoritate
uel saniori ratione: propterea non uelim censeri ex his quod laruas
pugnans: nec illi a me iniuriam fieri ad quod non me uoluntas
sed suscepti operis et provincie necessitas traxit: nam ut fame
mortuorum detrahere uelim, non est uerecundie meae, qui nulli
uuentium detrahere conuenisset si forte aliqua in scriptis me-
is reperiretur, in quibus aliter aliquidque forsitan aliqui hodie
uiuantes sensisse reperiant: non contra illos dictum esse sed quod
mibi uidebatur a me scriptum esse existimari uolo: ueluti ad di-
uum Hieronymum scripsit Augustinus: Iterum uale ex Tubinga

De quibusdam barbaris orationibus in
communi ab indoctis multum uisitatis

Omnēs bonarū artū studiosos in germaniā p̄ cur̄ laude ⁊ vti-
 litate h̄ op̄ suscepimus admonēdos hic nō inoportunū ducit
 inq̄d̄ uigēdis latinis dicitōib⁹ nō oīa latina p̄formari posse n̄o
 sermōni germanico. decor em̄ vn̄. linḡue nō q̄drat in aliq̄; nā
 vt graphice dicit Hierony ad p̄machū. Difficile est alienas
 lineas in sequentē nō alicubi excederet arduū; vt q̄ in alia lin-
 gua b̄ndicta sūt; eundē decorē ⁊ trāslationē cōseruēt; idē super
 mathe. latina p̄suetudo greco idiomati nō respōdet; ergo mul-
 to min⁹ n̄ra cū latino vel greco; vt quilibet mētis cōpos dūdi-
 care pōt. Inde male dicim⁹. Uitto te scire q̄ ego bene possuz.
 Sicuti quidā scripsit; quē in hoc noiare in humanū puto. dice-
 re em̄ debuit. Uolo te scire me sanū vel in columē esse. vel red-
 do te certiorē me bene valere; nec bene eodem. mitte iacere lib-
 rum. cū dicendum. sinas iacere. Item. mitte me in pacē cum di-
 cendum sit. sinas me in pacē uiuere. vel tranquilliter esse. Itē
 male. ynde secas iohannes; hoc est. ynde venis. Item male. ipse
 fiet legeret; domini non erūt facere; tu dic; nō faciet; domini nō
 faciet. Item nec bene; apes h̄ anno bene stabūt. vt nu p̄ quidā
 astrologus vaticinat⁹ est. Uale etiā sic loquimur. Somnia-
 uit mihi; me friget; me clurit; sed eas te. Itē ero venire; rex non
 erūt venire; sed dicas. veniā; vel rex veniet; filia; vernacula em̄
 n̄ra lingua nō pōt p̄ oīa sequi latinā. nec ecōtrario latina n̄ra;
Barbare ⁊ dicim⁹. Beneuenerit; vel sitis beneuentur⁹; vel be-
neueniat dñs. Latini em̄ dicūt. Salue. vel saluete; aut aue; vt
saluus sit aduētus tu⁹; vel gaudeo te saluū aduenisse; ita dicit
valla; nec est ap̄d̄ latinos aliud s̄bū q̄ adenti nos responde-
mus q̄ salute. nisi more vulgarim; magis q̄ p̄bato; dicim⁹. bene-
ueneritis. Itē ⁊ barbare dicim⁹. in qua bursa stas; ⁊ in qua le-
ctōe sedet; s; vel ego sedeo in sedā pte rē. Itē barbare dicim⁹.
decernim⁹ q̄ vti debeat. de q̄ valla s̄ donationē Lōstantini; sic
loquit; q̄d̄ illa loq̄ndi barbaries; decernim⁹ q̄ vti debeat; eo
q̄d̄ est; decernimus vt vtat. sicut nūc barbari hoīes sic scribunt
et loquunt. iussi q̄ deberes faceret; iussi q̄ deberes venire; p̄ eo
q̄d̄ est; iussi vt venires; ⁊ plura filia; etiā barbare dicim⁹. in pu-
cia Sueni; in puincia gallie. vel macedonię. vel in vrbe floren-
tię. vel romę. vel in insula sicilię; sed in puincia Suenia. gallia.

m

p. bene ueneritis;

*Salue
Aue*

De abusione lingue

macedoniaz in insula sicilia: sicut gellius lib. xvii. ca. vltimo dicit: eos dixisse boiem cū inde irent in terra italia fuisse. Itē libro. xvi. cap. iij. sparti q̄ vsū in terra grecia diu incognitū fuisse dixisse in vberoma. florentia: sicut gellius dicit lib. xiiij. nō parui in vberoma nois zc. Nescioq; vt dicit vallajan probe dicant: ex roma vberoma florentiaz silibus: sed potius p̄tra ex vberoma: ex vberoma vberoma: vel cracouia: sed q̄ Virgili. in septimo dixit. sumē hymelle z buthroci vberoma in p̄rieteste seruiolo quis: poetica licetia vsus. Itē nō flasculus, sed vasculū: est enī vasculum diminutiū a vasso: significatq; q̄libet vas ex q̄cūq; materia. sic Ulpian. ff. de auro z argēto: si tui vascula argētea: vt puta lances adrate: sint legatēz cetera. sic nō significat solummodo. ein flesch: vt nri dicit: nec crusibulus latinū est: s; possis dicere: vas fictile: vas samiu: vas thuscū aut aretitiū: nec assinus latinū. sed puluinar vel ceūcal penultima longa: sicut z retigal z torcular: s; m aliq̄s non bene dicim; occido te cū gladio. vel p cutio te cū ensez in silibus: vt alibi dicā: sed occido te gladio. ense sine p̄positione. Itē male dicim;: Sit q̄cūq; sit: sed sit vt cūq; sit: Itē male dabo tibi vnā rē p̄ alias: sed aliā p̄ alia: vt dicit valla: Et male codē teste postq; tu h̄ p̄ te nō vis. mibi dāsi: qm̄ tu h̄ p̄ te nō vis vt mibi dāsi: qm̄ aut qm̄ q̄dē. Itē male capiat sessum: s; ite sessum. Itē in euāgelio iudei ad iudā dicit. Tu videris. media correpta. in futuro cōiunctiui: non p̄ducta vt indocti legūt: Vale etiā dicim; us. per ludere. vulgo versipylē s; amittere ludo: Ad deos barbare dicim; us: est purus laicus: vel purus grāmaticus: purus enī unaculatus: z intemeratus est. q̄d nihil ad grāmaticū zc. Et ita dicere p̄llis: est detrit grāmaticus: vel solū grāmatic: vel exrem idiotā: vt dicit Augustinus ad volusianū: negat itē grāmatici bñ dicit Versus romā: Versus sueniā: sed romā versus sueniā vsus. Sed nō semper ita obseruat: dicit enī varro libro primo de lingua latina: Livius primus ad florales vsus vsus capitoliū. Ceterz Licero ad appiū. Cū ego laodicea vsq; ad iconiū iter fecerim. Vale dicim; p̄tingit sestento. es begyt sich: Itē dat se. vt multi loquunt: volūt enī p̄firmare vnāculā suā cū latina lingua: Et dicit cas p̄tingit sepe. vel aliquñ: Vale dicim; emi hāc rē p̄ trib de

flasculus;

Crusibulus;

Cupping;

Orrido te gladio.

Sit utruq; sit.

Itē sessū.

Tu videris.

amitte ludo

Solū grāmatic

Romā vsus.

Cōingit sepe

narijs: vel vèdidi. p vna libza: Pro ^{em} ppositio circa vba est:
 manòis omitti debet: vt vèdidi trib' denarijs: nò p trib' et in
 similib'. nà diomedes dicit dicit. emo asseno. passe. Vale dici
 mus: volo itez venire: vel cõuerso: vel itez tibi dare: s; dicas:
 volo rauenire: volo tibi reddere: ita in sil'ib' dicas. Vbã tranf
 iabã: redibã: seribã in pterito impfecto: nò tranfiebã: rediebã: se
 bam: r; h' qli speciale est in vbo eo. nà reliq' fere oia vba nisi etiã
 feriebã: seriebã: nã (vt dicit serui' in sexto eneidòs sup h' carnẽ
 Virgili) lenibat dicit animũ. lenibat: plenibat: r; antique di
 rit: vt squamis auroq; pollibat: p poliebat: maiores em in om
 nibus iungatiõib' impatiũ. hã addebãt: et faciebãt. impfectũ
 indicatiũ: qd in trib' obseruat. In q̄rta etiã. addit. vt nutri
 nutriebat: qd igif Virgili. in. ij. dicit. nutribat teneris imulgef
 vbera labus. p nutriebã dicit. Et claudianus lib. i. de raptu:
 hic elem̄toz seriem sedesq; paternas: Insignibat acu. p insi
 gniebat: Fallit tñ r; hec regula in verbis cio terminatis tertie
 iungatiõis. nã faciebã. pcutiebã. dicit. nò facebã pcutebam: di
 cas fu gerũt. nò facierũt: petiebã. nò petiebã: vt mos indoctorũ
 est: Mithenũ legit. nò est orõ agruẽter dicit: lig Alexander ea
 vltus sit. Vale nris dũ: Tu fecisti met: met em. solo senibũ h'
 gnificat. sed est syllabica adiectio. Vale dicim': iã din est q' ille
 est m. xiii': sed dicas nup obũt r; c. Nõ est dicendũ (teste valens)
 nò videt tibi q' bene faciã: r; mihi nò videt q' bene loquar: vo
 bis videt q' male faciam'. Eruditi em sic loquunt. Nõ videoz
 tibi hũ facere: tu nò videris mihi hũ loqui: sicut vobis vides
 mur hũ facere: ita nobis vos videmini. Quinlian' tamen
 lib. ix. institutionũ dicit. Lõmode etiã apud nos aliq's añ. oar
 los esse rez psonaz ve imagines. fingim': aut eadẽ aduersari
 is aut iudicib' nò accidere miramur qualia sũt: videtur mihi
 et nõne videt tibi: Et idẽ lib. ij. Cicero: At mihi quidem vides
 tur: r; inaudus in apientibus est r; c. Nisi velis dicere supposi
 tum esse Cicero. pceptũ valẽ non tenet vbiq;

Vendidi trib' numis
 Emo ass.

Redibo
 Redda

nup fr̄m e.

Videoz tibi
 Videris mihi
 Vides vobis
 Videmini nob.

Id videt mihi
 Nõne videt id tibi

De quibusd am. verbis median
 longantibus contra vulgi con
 suetudinem.

De abusione lingue

Si vultis germani scholasticis esse et haberi inter grammaticos (ut id est septem dicam) sit vobis in primis cura: ut per se dicitur, i. ac centum, h. est per ductionem et correptionem syllabarum, obseruetis sanctis sine: quod cum longa breuiauerit syllaba, vel e contrario, manifestari um, facit barbarismum, ut aptissime tradit Augustinus: lib. ij. de doctrina christiana dicens. Inter barbarismum quod aliud est nisi verbum, non est de litteris vel sono enunciatum, quod ab eis qui latine ante nos locuti sunt enuncitari solet. Quintilianus in primo institutu, et donatus in eo opusculo quod de figuris inscriptum de dicitur: Accipe igitur quedam verba media per ductionem contra vulgi consuetudinem in dictionibus plurium quam trium syllabarum, l. designat longam. Trucidat Horatius: Ne pueros coram populo media trucidet. Maritare, Claudianus: Locutus est glebas secundo rore maritat. Legare, allego, relego. Quidam: quippe relegat, non exul dicitur in illorum Virgilio in viij. Sedit et nymphae egerit nemoris relegat. Assuerare, pseuero. Statius: Nam si inde gripe pseueras: composita enim sunt a seuerus: Ausonius in dicit de castore et polluce patribus ambiguis et matribus assueratos. Affligo, infligo, Claudianus: flecit et assuet spolijs affligit egestas. Inuito are. Parcialis: me meus ad subitas inuitet amicus ofellas.

Confido: diffido, Claudianus: omnibus exclusus coeptis confidit in vno.

Oblino are, Claudianus: Luxus et humanas oblinat corpora mentes.

Aequo are: exequi. Quidam: At nunc exequitur tetrilas h. illa sabinae. Diffido cre, Claudianus: Mera decipiunt quod se diffidit amari. Mano are: emano, Claudianus: Crimen et ad nostras manauerit usque secures.

Obstipare: constipio: Claudianus, pennaticus murum circa stipantur amores. Caligo are: Claudianus: Sydera tenereo caligantescis profunde. Adiuro are, coniuro, Claudianus: Coniurant furie crinitateque sortibus hydrijs.

Fatigo, Virgilio. Quemare nunc terrascis metu celumque fatigat. Formido are, Tullius in arato, Formidans acrem mortuum lepus huius neque nomen.

Instigo are, Virgilio. Instigat studiis resonatque fragoribus

ether. Vapores ar. cuaporare: Horati⁹ in epla ad Qui-
tin. Lem⁹ dulcedens cyrru fugiente vaporet.

Repro abrepo surrepo. Juvenalis sa. nona: poscimus ob-
repi non intellecta senectus

Ligunt penultima longa: Hora. lib. ij. ser. tractavit calicem
manib⁹ du furta ligunt Inclino are: declino: Quidi⁹ Incl-
nat cursus z easde circumit auras: Castigo are: virgili⁹ Hic
granis entellu dicit⁹ castigat accites Vestigio, inuestigo: Tul-
lius I orato. Lerula vestigat finita in p⁹ib⁹ astra

Fastidio ire: Virgi: Inuenies aliu si te hic fastidit alexis:

Suffoco are: p⁹foco: Quidi. suffocet aiam dura venena tu-
am. Desuro: pe. pro: an: gelli⁹. Hra q paucis m⁹surat singula

p⁹bis It⁹ nutrit enutrit y pducit: Claudian⁹. spe nutrit du-
citas siml resonetq leonemestor sepe no spelegit: ido male dic

nutrit prim⁹ esse correpta: corrupte em claudiani allegat. Suf-
fragoz refragoz pe lo⁹ga venictia⁹ suffragine. vt dic perotus.

Quidi⁹ sine virgili⁹ fuerit: priapeo. Copia me pdit tu suffra-
gare rogatus Petrone⁹ arbiter Ad sonitu strepituzqz lucri sus-

fragia vedut Seren⁹. qd uobis fieri suffragia iusta reusat: pe-
ter more alioz quidi⁹ s⁹ nuce. qd nisi suffragia nibos viranti-

bus essem: Adulor aris: vl indiffereter adulare et venit ^{ano}
^{Tou douuo.} qd e seru⁹ adulari em seruire est iuuenalis: qd q

adulandi ges prouctissima laudat: z ruffius fest⁹: Lerul⁹ acce-
des dies loca flumie adulat: z ego admodu adolecetul⁹ sic lusi

Prohdolor o superi. zeneratur solus abundans:
Aec probus aut doctus: nemo iuuatqz inopem.

Et nuc diligitur nullus nisi cum sit adulans
Fallere qui nescis vch tibi nunc miseroz:

Dormito are: qnqz bonus dormitat homerus: Solor
aris: cololor: desolor: virgilius: dictis solatur amicu. Copi-

lo are z expolare qn fecat expoliare: vt compilant socios.

Conuico es ere. Sili⁹. Conuict solcq pauet deprecere. zc:
Appareo appares. Quidius: siqd es appares culpa solu-

ta mea est. Figgo defiggo ere. Stati⁹: defigit comituz obliq
lumie mo⁹strat. Pedico are. Latullus: Pedicabo z irru ma-
bo. Illabor collabor: vt nostris illabitur oris

De abusione lingue

Obsonor: vel **obsono** as p eodēz **obsonū**, o, i medio prodū
cūtiq; apud grecos pō scribitur, sic οψοσιον, et inde etiā per p,
fit **obsonū** scribi videtur; sed cū apd alios p b iueneri nō nisi
tabo p̄ria auctoritate. **Horre**, oīa cōductis cēmēs **obsonia** n̄
mis. Et est **obsonū** vt habet valla in raudēsem q̄cqd̄ carnis
piscisue: vltra panē pulmeutiq; comedim? **obsonatores** autē
dicūt hī q̄ **obsonāt**: hoc ē **obsonia** quib? vestimur sciēter emūt,
vulgo in hōffler sp̄sungryñ **Seneca** li. vi. eplaz. Adice **obso**
natores: q̄b? dñici palati noticia subtilis est. **Vale** ergo, accur
sius glosator labi: q̄ dicit **obsonatores** esse q̄ custodiūt dñm
in lecto: vel q̄ resonāt z cantāt dño i mensa. **Varitō** ḡs are,
Claudia **Lōcutit** z **glebas** f̄cūdo **horre** maritat. **Refuto** z **cō**
futo are, media lōga est, q̄a a re z **conz**fāndo cōponūt, a in r mu
tādo: vt dicit **festus** **virg.** in. vii. **Italia** ad mortē si te fors dicit
refutet. **Itē** **deriuo** are, itidē mediā longam habet: ex **riuo** em̄i
longā hūte componit, z est **deriuare** aquas: cū in maiorē cōgeri
em creuerint, in plēs riuos deducere; hinc improprie z trāslūp
tiue vnū vocabulū dicitur ab alio **deriuati**.

Et vt pat̄tis cōcludā: oīa seq̄ntia penul. pducū. **Alido** **pre**
stolo. **Immūto** are: **poto** **epoto**, **eradico**, in **qeto**, **libo**, **delibo**, **pli**
bo, **prauo**, z **deprauo**, **relucet**, **illucet**, **denuo**, **renuo**, **nudire** in lō
ga **Virg.** de **linore**. **Infelix** **manes** **trenudat** **ossa**. **Sudo**, de
sudo, **isudo**, sicut **nūdo**. **Vir.** eodē, **sudat** **frigid?** **intues** qd̄ odit,
sitr **duro**, **induro**, **ouid?** li. vi. **meta**. **Induro** q; **niues** z **terras**
grandine **pulso**: **dilato** as are pe pducta **Virg.** in **mor**. **Leuat**
lupus **palmisq; suum** **dilatat** in **orbem**. **Itē** similiter **coloro** as
are z **decoloro**: **Vir?** de **lūore** **pallor** **terribilis** **genas** **colorat**.
Itē in **extrico** pe. long **hora**. **Mercedē** aut **nūmos** vñ **vnde**
extricat **amaras**

De quibusdam verbis mediā breuiatibz
contra vulgi consuetudinem.

Inquō as. **Ruffus** **festus** **pestifero** **afflatu** **serpens** **vagus**
in **qnat** **ethrā** **q̄ttuoz** **hic** **iunenes** **totidem** **quos** **educat** **vp̄bes**
vop̄rns. **Educo** are: **iunenalis**: **Terra** **malos** **hoīes** **nunceda**
cat **atq; pusillos**, eodē mō **manduco** **corripi** **credonā** **errungs** a
duco as are. in **visitato** verbo **deriuari** **vident**, licet **arator** **pro**

Obsonū

Refuto

duxerit mō bene me iudice. **Lauo** ex **lauo** corripit̃ a **Virgili**
 in septimo, regmina tuta canāt capitū flecūt̃q; salignas: **rigito**
 irrigo lactantius duodenes vndis irrigat omne nemus. **Au**
nimo Seneca in hyppo. qđ esse temet autumas dignā necet
 componit̃ ex ab z estimo, vt dicit nigidi⁹ figul⁹ ihorat⁹. autu⁹
 mat hęc populis hęc magnos formula reges: **Lōgelo** gē.
Quidi⁹: **Lōgelat** z rectis in mare serpit aquis: **Ligo**: illiga
 re religo **Laudian**⁹ z sparsos religant crines: z vultib⁹ addit̃
Aggrauo are. **cōgrauo**. **Quidi**⁹: sed magis hęc quo sunt co
 gnitiora grauat̃ **Lōncō** ēre. p̃cōquo. **Stati**⁹: et quas p̃coz
 quit eboŃta cannas **Annato** are. **anna** to: **Laudianus**: **An**
 natat ynda fretis extremaq; lucis margo.

Erudit. **Quidius**: **Erudit** z raz pectine denset opus
Denego: ab **nego** **Laudia**: p̃negat hic semp lapsurę ponde
 ra terre. **Antono** are: **Laudia**. **Antonat** errat̃ gladio peni
 usq; trabali. **Sitr** z hęc penultimā corripit̃ p̃docz, edocet, aro,
exaro, **migro**, **ūmigro**, z cetera composita

Defodio **defodit**: **Quidi**⁹. li. quarto. me: fa. quarta. yim
 tulit in vītę dicentē defodit alta zc. **Satago**: q̃a a satis z ago:
 breui primā componit̃, **trāsuado** z **trāsuador**. i. vadū trañcio, et
vado etiā corripit̃: **ouidius**: siq; vadatur⁹ lectica p̃deat inqt.

De quibusdam noībns mediā breuiantibus
 contra vulgi consuetudinem

In noīb⁹ etiā notabis, q; **valeri**, vocatiu⁹ iuxta nigidi⁹ figuli
Ńniam acuit primā, nō scđam. Et ego addo, **virgili**, **gregori**: **mer**
curi: q; **sitr** scđam breuiat̃: At sup hoc gelli⁹ ita dicit, li. xii. **Si**
q̃s nūc **valeriū** appellās in casu vocādi, scđm id p̃ceptū nigidi⁹,
 acuerit primā, nō aberit̃ q̃n rideat. Immo z ego suffragor **gell**
lio, in **valeriū** quoniā z **sitr** priā vt secunda breuiat̃, non tamē ea
 dem ratio est in **virgili**, **gregori**: z **mercuri**: similibusq; quia cuz
 prima longa sit, secunda breuis, secūdam acuendo: accentus re
 pugnet cum quantitate, quod est contra **Quintilianum**, vt dē
 cam de accentibus: sic igitur iuxta quantitatem, poteris pri
 mam non secundam acuire, sed quod **Priscianus** dicit, ea vos
 cabula iam dicta, in secunda acui debere, non in prima, for

De abusione lingue

san in hoc innat, p̄ter nr̄am cōsuetudinē, que eū sequit, q̄ fir-
mitas & vigor vocis in his nominibus quasi quibusdā nervis
additis, intendat, ad qd̄ ego q̄; accedo. Hic obiter annota dū
gregorius nomen, primā longā: secundā breuē, habere contra
quorūdam vsū: Sic enī apud grecos scribit γρηγοριος: In
principio per h̄ qd̄ in elōgū conuertitur & **Saxones**, vel meli⁹
safones, populi sunt germaniez media breuis est. **Laudianus**
de cōsulatu honorij: Ignotūq; fretū maduerūt saxone fuozor
cades. In hoc vocabulo labitur **Dionysius nestor**, alio qn̄ do-
ctus homo, qui dicit mediā longā allegans **Lucanū** in primo.
Et bituris logiq; leues saxon es in armis: nā non saxones, sed
axones legēdū est. Sūt enī axones ppli gallie, qd̄ itellexit
Lucan⁹, accole axonis fluij, in finibus remoz: vt est apd̄ ce-
sarē; de saxonibus aut̄ nihil adpositū, quoniā longe distant a
gallia: nec nomē habuisse credunt eo tpe.

zebedei penultima correpta est **Iuuenē**. Hic tunc zebedei con-
iunx̄ submissa rogabat, sed, vt tenēdus est hic iuuenens: nam
apud grecos pe. cū dypthōgo scribitur.

Pelicanus a breuē habet, vt **Paulus pompilius** docet, idē
dicit in **Andreas** penultimā breuē esse. Vnd̄ **philadelphus**, **An-**
drea dū placida nobis munuscula mittis. Sed **pellican⁹** ab
alijs pducit, q̄bus ego plus accedo: qz accētū circūflexo i penul-
tima apud grecos scribit, ωδελικανον, et cū sit grecū nō dicit q̄si
pelle canis, vt quidā in epti tradunt.

Simonia penultimā habet breuē, nō longā, si r̄ cōtrouer-
sia: qz vocalis ante vocalem breuiat: qua tamen dictione simo-
nia videlicet, non nisi ecclesiastici vtuntur.

Amaricimū est ynguentū ab amaraco herba odorata noīa
tūmz̄ habet penultimā correptā, cōtra vulgi cōsuetudinē; **Luz-**
creti⁹: deniq; amaricimū fugitat sus & timet omne ynguentū.
Amarac⁹ aut̄, vulgo maiorana dicit, genus herbe.

Pretor precocis media breui enūciat. **Calphurnius** eglo-
gli secunda, insita precocibus surripere persica prunus

Lophinus, id est corbis, penultima breuis est: vt dicit **Ju-**
uenalis de iudeis, quorum cophinus senūq; supplex.

Ephesus ciuitas media breui. **Horatius**: Aut ephesum: =

Saxones
At hinc lucas r. g.
vide 15

bimaris ve chorinthi

Columē q̄rūdā in doctor̄ vsū, media breuiat. Hora, i carz
mātib; Brāde deē? columēq; rez. Et Latull; tessalie columē
peleu; Et poitea emathie columē peleu. Et Licero de suo cons
solatu; Que magnum ad columen zc.

Dorothea z **Thimoteus** penultima corripit; vñ Fortunaz
tus et cū thimothēo viuere cura meo; silt dorotheus

Triumiri **Semiuri** penul. sic eoz primitiuum corripunt;

Federicus z **Theodericus** penul. corripit; vt tradit nestoz
Dionisius; vsus in doctor̄ aliud seq̄tur, sicut **Alaricus** pdu;
sit **Claudianus**; cū quo ego sentia, sic **henricus** z **dominicus**.

Epitroton vel **epitroton** penul. breui vt alio loco dicam.

Cristallinus, **amigdalini**, **murrinus**, **sinaragdinus**, penultis
mātib; breui nō vt vulgo pferunt; Et si **sinaragdin** apō pu
dentiū poetā etia penultima longa inueniat. **Marcialis**, z tur
bata breui questus **cristallina** vitro; **Seren**, fertur **amigdal**
line succus nucis esse bibendus **Iuuenalis**; **Murrina** deius
de **adamas** notissimus z **heronice**

De quibusdā dictionibus mediā longatibus
contra vulgi consuetudinem zc.

Laminus media pducta debet enuncitari.

Cladestus sti. lōge debet pūctiari; cōmuniū grāmatis
staz opinionē; vñ **Sili** italie. **Leu** cladestino traberet sedes
te bellū; **Mare** manit; Et thadestis surgētia fraudib; arma

Sinapi media pducta ē **Seren** samoic; **Sepius** g. decet
mordax haurire sinapi zc.

Sidon **sidonis** media pducta ē **Virg.** **Demini** **sidona** ve
nire; vñ passim male legūt i euāgelio, **sidon**, media correpta. **Si**
don in indifferēs est, o, in medio; De **sidon** testis ē etia iunē
cus p̄byter; **Sidonem** tyrumq; peuit cum femina fuisse.

Euphrates media lōga, vñ dr̄ ex flumib; ēē q̄ de paradiso flu
unt; **ruffus** festus plurimus **euphrate** manat liqr̄ iste feroci

Epodos o i media lōga ē **Sidon**; f̄monūq; sales nouūq;
epodon; **Ausonius**; **dactilicos**; **telegos**; **choriambū** carmen **epo**
dos; Et **Teretianus** p̄misso ex ametro du lē subnectit **epodū**;
Iucus **incudis** pe. lōga, **ruffus** fest; ditia vuluifici crepant

De ab usione lingue

in eudib' altis &c. **Mediastin'** sibi. lōga, & mediastin' teste marcell
lo. nō tantū balneatorū, sed & mistri & curatores egiū vocati sunt.

Hora, i. eplis. Tu mediastin' tacita p̄ce rurā petebas

ꝛ **Priapus**, a. in media longa est. **Hora**. Cū faber incere? scis
num faceret ne priapum.

ꝛ **Antiphōna**, o. in media lōga est. q̄a p̄ omega scribit̄, hoc ē per o.
longum. **Salubris** v. in medio semper longa est.

Nasica i. in medio longa **Hora**.

Filia nascere metuentis reddere soldum.

Beronicē, i. in medio lōga, fuit regīa. **Iuuenal**, vi. saty: **Mer**
hina deinde adamas notissimus & berontes

ꝛ **Hydropis** & **hydropicus**, o. a. n̄ p̄. p̄ducit **Horatius**. Si no
les sanus cures **hydropicus** & ni. At male, macer, corripuit, et p̄
ter naturam, cum dixit: **Hydropicis** sic humores:

ꝛ **Simō** **simonis** penultima p̄ducta est. **Hora**, **pythias** emū
cto lucrata **simōne** talentum; **frē** etiā **simonis**, o. p̄ducta crimi
nari debet, put est sancti apli nomē testis est **pompili**, et **Iu**
uencus, dicit̄ **Ales**, p̄sequit̄ cantu meretricis **simonis**: et **valla**
Idē dicit̄. **Hos** secut' scripsi & ego sic; noscere si lector funest a **si**
monis iniqu', &c. loquēs de **simone** mago; **Fortunat'** malei hoc
carmine: **Hic** **simonē** & iudā mittit p̄fidā gemellos; secut' ē hic
grecū accētū, quo accedēdū nō est: vt etiā dixi in **victōe maria**

Licēū siue **licū**, media p̄ducta, loc' in q̄ docuit **Aristoteles**:
vt **Marcus Tullius**: **Tūc** a **academia** vmbraifera nitidog' li
ceo; **Academia** aut̄ penultima; vel lōga, vel breuis, esse potest: lō
ga est, sicut in precedēti versu: Et in hoc **augures tullii**, atq; a cade
mie celebratam nomie villam; **Clau** dianus breuiat: In latū
spētis a **academia** migrat **athenis**: Et **Sidonius**: **Ob**ruet et
quāquā totis a **academia** sectis:

ꝛ **Hyssopus** nomen herbe penultimam p̄ducit, contra vulgī
confuetudinem; testis est **nestor Dionysius**: Cum o longo em
scribitur in medio sic **os** como **hyssopon**, nos tamen vnum s.
abijcimus: vnde **Alanus**: **Si** celum terre conformat **cedrus**
hyssopo. Esti macer, p̄ter naturā, corripuerit, dicit̄. Et **hyssopum**
sicca' calidū q̄ztert' illū, si quis aut̄ hic auctor fuerit, sepe erras
uit hic: & alibi, in quantitate; **Quacū** aut̄ non fuisse constat.

* **Thessalonica**, vrbs & metropolis in macedonia i. in penultima ma producit: vt apud Claudianum inuenies, alios.

Pharmacopola & oia pposita: a polo s̄bo gr̄eco, q̄d ē v̄endo, po. in penultima pducunt: vt bibliopola: myropola: propola.

Anneus, quo nomine Seneca appellatur, penultima pducta est. **Terencianus**, **Anneus seneca** & **Pomponius ante scōus**. Sic nota obiter: **seneca**, nō dicitur, quasi se necās: sed, vt **Cassiodorus** ait, q̄ canus natus sit.

Seneca vñ dicitur

Herōes & **herōas** penultima pducta enūciari debent

Podēris media lōga, p. n. em in medio scribit: vt in **Apocrypho**: **precinctū**, ad māmillas: vidi & vestitum **pondere**: Est autē **podēris** fr̄ dicit **Hieronymus** vestis pontificis, qui latine dicitur, **talaris**: Et ex eo, q̄ ad pedes vsq̄ descendat: hoc sortita vocabulū est: Vel vt dicit **Crastonus**, **podēris** est tunica linea q̄ vruntur sacerdotes.

Iphigenia penultima longa enūciatur. **Quidius**, s. tristi, p. nece complexus **iphigenia** dedit.

Euripides: **Sidonius** penultimam producit: orchestram quatit alter **curpidis**.

* **Uebia** id est adulterium: et **magha** id est incantatio, penultimam producūt: scribuntur enim apud gr̄ecos cum ἠ dypthōgo in penultima.

Passibula, **Elcobulus**, **Thrasibulus**, **Aristobulus** & similia in **bulis** v̄ella, v. producūt i penultima: **Ansonius**: **Arma** super **veheris** quod **thrasibule** tua: **Horatius** **Stydium** auferet **neebule** liparei inter bebbi, **Sidonius**, lundie tu **deobule** canitur **dus optimus esto**.

De quantitate priorum nominū, q̄ nō ponantur ad placitum: vt dicit Alexander

Ledant qui **pria nomia** ad placitum, quo ad **quantitates syllabarum** poni arbitrant. **Legāt** em̄ **ouidiū** li. iiii. de **ponto** ad **hircanum**, et **Darcialem** in nono epigramatum, ad eariū tet inuenient illos difficultate **quantitatis priorum nominū** maxime **angros** fuisse et **abstinuisse** ab illis in **carmie**: in **dicio** igitur **meo** omnia **pria latina & gr̄eca** q̄ ad **oēs syllabas** sequuntur **regulas quantitatū appellatiuorum**, nisi **singularis** **poē**

De abusione lingue

tarum auctoritas interueniatque eas ad hanc vel aliam quantitate coherceat: quoz auctoritas maxima regula habenda est. Est autem auctoritas spectata per tarum lectio. Barbara autem in vltimis subiacent regulis in medijs/put ad spectatum vsus exercitium denegerit in primis sunt ad placitum. **De** intellige: nisi poeticaliter auctoritas, vel positio, aut alia regula general cohercet ad certam quantitate: plura dicam in arte carminum.

De quibus figuris Alexandri galli inuenies de fin dictioe figurar. Et que indicium habeat de scda parte eiusdem.

De tribus partibus Alexandri inuenies in dictioe eius.

Quomodo tenebre candela brumque similes dictiones in media syllaba pronuncientur, in soluta oratione inuenies: de hoc caput proprium.

De quorundam hebraicorum quantitate, vide in dictione David. **Quomodo** bene respondeat per aduerbia affirmatiua ad interrogationes, vide de hoc.

De accentu aduerbij, aliquandoz aliarum dictionum vide de hoc proprium caput.

Glose sunt vitande, vide de hoc, in dictioe glossa.

De nominibus infra vide de hoc. **Ego** sum romanus, meius dicitur, quam sum de roma, vide in littera E.

W, non est littera latina: vide in littera v.

A **Adulterina** signa dicuntur, alienis annulis facta, vulgo falsa, teste potio: **Et adulterina clavis**, id est externa, et quasi altera facta, sic apuleius. **Adulterinum auctorem** vocat, non verum, sed subdiditum, dices de asino aureo: nec me pterit huius? **Quis sancti auctor adulterin?** **Adulterina moneta** dicit Bartholinera la appellam? **quam indocti falsam dicunt**. **Hieronymus** contra rufinum: et quasi bonus trapezeta adulterine monete pecuniam reprobet. **Idem** lib. 3. ad ephesios: **in omni studio legende nobis scripture sunt in lege domini meditando die ac nocte: ut probati trapezite sciamus, quos nummus probus sit, quos adulterin** **obiter notabis, probum nummum, dici latine, qui ab alijs, bonus, vel validus dicitur: et pecunia adultera, vel adulterina, que vulgo mala dicitur, vel falsa, nam et falsum librum, pro medico iproprie dicitur: recte tamen appellabimur, falsum iudicium: falsum nomen, falsam sen-**

tentiā p̄ non veris, nō q̄ fallendi gr̄a dicta sint sed q̄ opinione
 hoīm sefellerint; latine etiā **falsarios** dicim⁹, q̄ recipiēdi gratia
 publica scripta falsificāt, z adulterinā monetā faciūt. **Aure⁹**
 nūm⁹, teutonice ein guldin, q̄ vulgo, florinus appellat. **Phile-**
phus em̄ in eplā q̄d. ā florinos scribit, nō florenos, sic dices: Re-
 liq̄ nūmi aurei apud ceteros fere oēs z principes z respub. flo-
 rini vocant. **Aure⁹** aut nūmus ducalis dr̄, quē vulgo z indo-
 cti ducati, vocant; q̄ tñ dictione philephus, vtitur, in eplā ad
 papā Pii dices: vt mibi ducati treceti numerent; nūmi aurei,
 etiā elegāter **aureoli** appellant. **Austerus** a. ū. opponit dul-
 ci, teuto, saur; vt cornelius celsus de medicina lib. prio. nūc vi-
 nū salsum bibere expedit, ne tenue q̄dē aut dulce; sed auster; et
 plenius **Quintilianus** li. 4. q̄re mibi maturitas q̄dē ip̄a festi-
 negnec multa in lacu statim austerz sint. **Hic** obiter nota, plez
 nū vinū, dici teuto, stardz, q̄d nos dicimus, forte alij, vinū sub-
 stantiosum, dicunt minus bñ. **Et** tenet teuto, ringleder leiche **win,**
 q̄d nos debile dicimus. **De austero fest⁹** dicit: **Assetric** nō
 ab assistendo, vel asserendo vt māntractus, z cetera labes gr̄a
 matitaz vult deriuatur, sed ab assessor; vt dic. **Rom⁹** mar. vt
 lib. Sap. c. r. da mibi sedū; tuaz assetricē sapiam; **A** verbali-
 bus em̄ in, sor, nō possumus formare in trix; scim̄ n̄ in q̄bus
 dā addita, vt a possessor, **possetric**, a tō sor, **tonstrix** ab expul-
 sor, **expultrix**; vt apuleius in cosmographia, idagatric; vt; ser-
 pultrix; virioz, diuiaz priceps rez; loq̄ns d̄ phia; **Idē** cicero in
 v. tuscula, dixit, ab impulsor **ipultrix**; a plausor, **plausrix**. **Hec**
 noni⁹; alia aut in sorz q̄bus non format nomē in trix; repugnā
 te euphonia; vel vsia, sūt gñis cōis, meo, iudicio. **Et** ob hoc ego
 in q̄dā carmine euersor posui in femino genere; nulla em̄ aucto-
 ritas mibi suffragabatur vt dicerē euertrix; Itaq; meo piculo
 sic posui, de qua re doctores iudicent.

Aleator vel **aleo**; onis, dicitur qui ludit in alea, non autē, dici-
 mus aleare; sed **ludere alea**, est autē **alea** oīs ludus q̄ in varie-
 tate fortune cōsistit. **Marcialis**: Alea prima, nuces z nō dāno-
 sa; pp̄e tñ de tessris dr̄, **alea** etiā; p̄ sil' iudicē ponit p̄ dubita-
 tione z piculo. **Plinius** in plogo naturalis hystorie; extra om-
 nē ingenij aleam positum, **Ciceronem** scripsit.

De abusione lingue

Ambulatores pprie dicuntur, qui vrbē passim peragunt, venū
dicando villsimas merces, z dictis quibusdā scurrilib⁹ anai
pādo venditores, teuto: holippen man, oder sciff verkauffer:
vel similes: non autē vāndler vt nostri dicunt: Anteambuloz
nes autē dicunt, q̄ honoris gratia aliquē comitandospcedunt:
teuto: vorgenger. Sicut principes habent: Suetonius d̄ vel
pasio: rea demū excutit magis cōuitio q̄ precibus vel aucto
ritate: dum eum identidem per contumeliam anteambulone
fratris appellat.

De quibusdam Aduerbis non latinis

Laurentius valla (Homo de lingua latina meritissimus)
tradit has sequentes dictiones non esse latinas: sc̄ satis puras
videlicet: Aliqualiter/aliquo modo/presentialiter/nulli-
bi/duersimode/omimode/presentialiter/nullatenus/zquo qdā
vtunt/yllaten?: veteres em̄ nō, multoties, sed frequēter, dicunt:
nō, nullibi, sed nulq̄: nō, nullatenus: sed nullo mō, nec ego inue
nio ap̄d eruditos menteten?: vel cordetenus hoc didici vt nū
dicū, sed melius forsant vt diomedes grāmatic⁹ loqu⁹ est me
morie tenus, possum? tñ dicere cordetenus vel oretenus am
bulauī in aq̄s: h̄ est vsq̄ ad cor, vel os, xl̄ silr. Sed complector
memoriter: vel teneo memoria. Apuleius tñ de asino dicit: et
om̄modis cohircinationib⁹ dilapidauit: q̄d̄ latine ip̄e viderit.
Amodo, p̄ post hoc, reprobat valla: sed quo crebro vtunt ecclesias
stici scriptores, z apulei⁹ dicēs: vt nemo me amō tā mane egre
dientem solum videbit, Cicero ad atticiū dicit, p̄ticularē, vbi nos
vulgo p̄ticulariter dicim⁹: gratanter/z penaliter/barbara sunt
aduerbia, et vt georgius valla dicit in p̄sentiaz, nō est latinū
sed in p̄sentia. Legi tamen in p̄sentiaz apud non peniten
des scriptores. Idem valla: nec bene dicitur neq̄dem: nam in
inter ne z quidem semper debet mediare vna dictio. Et vt idē
dicit solecissimum incurrit, si quis, nedum, pro non solum, po
nar: Sed non considerauit Liceronem ad atticiū: si modo
non mendose legitur dicentem. Tu quoniā cares quartana
et ne dum morbum remouisti, sed etiam grauedinem, sed rarū

si q̄ dicūt² Viatores.

est, falso, item dicimus, non falso: sedulo non sedule: tuto non tute: de quibus Augustinus in gramatica sua de aduerbio dicit sic Cicero ait: Impetratum est a ratione, ut peccare suauiter, et licet, sed tamen in paucis admissa euphonia est: nam ratio loquax est, et viris latinissimis: sane circa has regulas auctoritas aulica est, et in paucis presumpsit, ut diceret Cicero, humaniter, cum humane dicere debuit. Therentius: vitam parce et duriter agebat, pro dure. Sed tamen ipsi auctores, modestius et cum quorundam pudore contra regulam pauca presumpserunt: nam et falso dixerunt pro false, et necessario, pro necessarie, et sedulo, pro sedule: et raro pro rare, et crebro pro crebre, et tuto pro tute: sic et alia tamen pauca non licet, sed verecunde sunt usurpata. Heu ille, Georgius autem valla in sua gramatica sic dicit. Multa tamen ex supra dictis nominibus ipsa terminatio datur, pro aduerbijs accipiunt: ut falso, consilio, postremo auspicio, sedulo, auguratio, manifestatio, priuatio, periculo, merito, cetero, quod alij cetera: ceterorum alij: dicitur etiam priuatio: necessario dicitur et necessarium et necessarium, et necesse, dure et duriter: Large et largiter, humane et humaniter: firme et firmiter: Proponius in autorato, dicitur insaniter pro insane: Timinius, seueriter pro seuer: blanditer benigniter: plantis, acriter, amariter, munditer, mestiter, equiter, asperiter, festiui ter, ampliter, ignauiter, proteruiter, inimiciter, iracunditer, superbititer, temeriter, preclariter, toruiter, puriter, prosperiter, abunde, et abundanter, ab affatu affatim, corripiturque, sa. Heu ille.

De quibusdam verbis barbaris que sunt in vsu nostrorum.

Hec verba, zechare, tibi, sare, hobi, sare, aui, sare, crimi, sare, qbur, sare, latinis, sare, exemplare, solui, sare, cipare, deteriorare, appodiar, re, verba sunt penitus barbara, et gothica: nec digna que in latinis sermonis campo admittantur. Epistolari, autem, rhetorice, rickarminari, episcopari, iniuriari, querulari, fediar, contentari: verba sunt non oratoria et elegantia, sed penitus grammatica et detrita. Item presbyterare, vel doctorare, vel magistrari, pro magistrum fieri: annullare, annipilare: nodificare, digni

De abusione lingue

ficare pif. carquin diciare peditare, s̄ est pedib⁹ irequānis, sup-
peditare bene dicit: officiare q̄libellare q̄maiorare q̄minorare p̄cio
rare q̄ meliorare, verba sunt penit⁹ de media grāmatistaz sc̄boz
la deprompta; Hieronymus tñ in biblīs vitur verbo, minor
rare at viderit ip̄e: vsus est enim (meo iudicio) sermone triuñz
verbū quotidiāne sermocinationis assūpsitq̄ columella, me-
lior estio habet, li. v. rez rusti. Sunt z illa barbara, Singularē
sare, quibus quidā vtunt tanq̄ elegantioribus, p̄ tibi sare rez vo-
bisare: Adde p̄dictis, priuilegiare p̄ priuilegiatus: Itē preconisa
resolēnsare, sunt em̄ omnia penit⁹ indigna que in latini s̄ mo-
nis vniuersitate admittant. Itē vxorari (meo iudicio) est verbū
nō multū elegans, quo tñ quidā vtuntur: z maxime ecclīastici,
adde p̄dictis licētiare, apostillare, sic etiā apostilla nomē barba-
rū. Itē historiare p̄ historā cōponere, sunt em̄ ineptz, et in mul-
ta verba, sic specificare, nō nisi a grāmaticis z dialecticis, dicit,
adde barbaris z in multis verbis gñalifare, doctozifare, vulgari-
sare, q̄ntronisare: Ux em̄ inuenies vlla latina, verba a nomi-
nib⁹ derinata, s̄ q̄ in s̄o terminent, vt latine et elegāter dicant vel
pauci, n̄i aut̄ q̄si ab omnib⁹ formare tentāt, vt a pena penalis
s̄o, et in silibus, at patrusso, matrissio, a grecis veniūt et filia

Prepositio non potest adiungi Aduerbio

Prepositio vt dicit Donatus z Seruius grāmaticis, se-
patūn nō debet applicari aduerbijs. Et ideo: de sursum, s̄ sub
itō, de re p̄te, ex in de la du s̄ labusq̄; de hinc tantū vsurpative di-
cunt, male em̄ dicerētur, nisi auctoritas suffragaretur, que p̄ ra-
tione hñda est in grāmatica: Male ergo dicimus, ab antea, vt
implurimū. Ut plimū, vero habet palladi⁹, li. 3. rez rusticarū,
extinca postq̄ nuncq̄ tuncq̄ prima nūq̄ ab antea, ab extra, ab
intra, z sic d̄ similibus: de cetero, aut̄ dicit Paulus, ff. de custo-
reozum. l. Nisi quisq̄ curtijs in alexandro, z felix capella in li.
octauo: Seruius autem dicit: nemo em̄ dicit, de sero, de mane,
Unde nec de mane dicere debemus, q̄d p̄lez q̄ in vsu hñt: sed
quomā legimus dum, mane nouum, id est hoc ip̄m mane. Itē
nomen effectū est: genus em̄ non recipit, nisi nomen: Videm⁹
ei adijcere posse prepositionē, quare tutius loquim⁹, z solū ad
verbiū sine p̄positione ponūt, vt mane veniūt. Et qñ volūt ad

De abusione lingue

Sequente vero aliqua vocali sc̄o pertū est enūciatōnis quā dā
d. uisione admittit manere dypthongi quantitate. vt cū dicim⁹
ptolomeus euergētes. Bacchus euus. vt Virg⁹ in. viii. Tū
pater euandrus dextrā cōplectus euntis. Haud sec⁹ atq; lau.
dypthongo accidere solet. vt gaudeo gauisus. z ecōtrario. auis.
aucep⁹;

Appellare pulch^r z elegans est verbū. primoh̄c dicit Ulpi
anus. n. de inuirijs z s. i. h̄ est blāda o fone alicui⁹ pudiciā at
tētare vulgo: einer die mythan nuotē. Quintilian⁹: vror ma
rito dicit appellatā se de iūpro a priuigno: alias appellare dē
creditor. qñ creditā pecuniā reposat. vel in iudiciū debitorē vo
cat. idē Quinti. in. v. nō debuit tibi pecuniā. me appellatū. ap
pellare itē ē simplr alioq; vel noiarē: appellare itē est idēq; puo
care. vt i. etiā⁹ apō iuriscōsultas de appellationib⁹. q. r. si idē
sit appellare z puocare in elegātia tñ differūt. ita em̄ eleganter
loquimur. appello iudices. vel principē. p̄positōe: sed puoco ad
populū. vcl principē cum p̄positione lego. tamē etiā apō
iuriscōsultos appellare ad principē. vnde hec differētia nō
omnino seruat^r:

Bacca p̄ duplex. c̄ sine aspiratiōe scribitur: Errat hic Marti
nus philetic⁹. q̄ in de senectute Ciceronis p̄ simplex scribi iul
sit. Differūt autē acini z baccē. te. te vallēsi Laurentio: q̄ acini
vulgo ber: inter fructus minutiores arborū. fractūū veldens⁹
nasant^r. Baccē vō dispersius z rarius inter acinōs numerant
vne: gran. abedere: grana s̄ibuci: grana mali punci. Adde etiā
mozū. z qd̄ quid his s̄ile est. Inter baccas vero. fructus lauri. fru
ctus oliuē. corni loti. quā fabā syriā. vocat. murti. lentisci. siluam⁹.
Inde venit baccalaurē. q̄ si laureatus: hoc est coronatus bacca
lauri: Quia olim vt adhuc potēte coronabantur omnes: hī q̄
in litteraria militia emeritū credebant: Estes digni⁹ z prestan
tius nomen. quā sit magister vel doctor:

Biblos. vel scōm Theodorū Bazāz Beorgiū vallā. Byblos
p̄. gr. c̄. apud nos sc̄at liber: Inde biblia. oz. plis nūeri tantū.
s̄m Beorgiū vallā. sc̄at libz. veterē instrumentū. qd̄ vos dicit^r. ve
tus testamentū: Sic em̄ in q̄t Beorgius. biblia generis neutri
plis nūeri. vt rhetor⁹. cū codicē significat. z p̄bysica. que faci

physica q̄. p̄ res singlar p̄t artē
Rhetorica s̄

physica
rhetorica oz plus. s̄t libros.